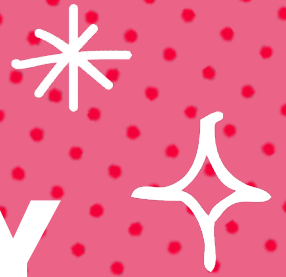

SIDEKICK SAM ACADEMY

Onderzoek behoeften van leerkrachten in het
omgaan met leerlingenwelbevinden 2023

Even voorstellen

De Sidekick Sam Academy is een online platform boordevol hands-on tools die het welbevinden van kinderen en jongeren helpen boosten. Leerkrachten die zich registreren, ook wel Sidekick Sams genoemd, krijgen toegang tot het platform. De Sidekick Sam Academy pakt elke maand uit met lespakketten, expertvideo's, testimonials, webinars en workshops rond diverse actuele topics.

Het doel? Leraren motiveren, inspireren en verbinden om van onze jeugd een veerkrachtige generatie te maken. Iedere leerling verdient zo'n Sidekick Sam: een leerkracht bij wie je je hart durft luchten. Iemand met scherpe voelsprietten en kilo's empathie.

De Sidekick Sam Academy is een initiatief van DPG Media en de Koning Boudewijnstichting en wordt mee vormgegeven door een adviesraad met experts uit onderwijs en welzijn.

Deze studie werd op vraag van de Sidekick Sam Academy gerealiseerd door Indiville, met medewerking van het Instituut voor Kind en Jeugd (KU Leuven) en met steun van de Vlaamse overheid.

Opzet van de studie

1975 respondenten

online
7' 00''

Het hoofddoel van deze studie is het in kaart brengen van kennis, gedrag en attitudes met betrekking tot leerlingenwelbevinden en welke drempels zij ervaren bij het aandacht hebben voor het welbevinden van hun leerlingen. Die kennis is cruciaal om te weten op welke thema's de Sidekick Sam Academy verder moet inzetten en welke tools nodig zijn om onderwijsprofessionals te ondersteunen en het leerlingenwelbevinden op school te bevorderen. Daartoe worden de resultaten ook afgetoetst aan gegevens over welbevinden zoals gerapporteerd door leerlingen zelf.

Met dit doel voor ogen werd een **kwantitatief en kwalitatief onderzoek** opgezet bij onderwijsprofessionals (leerkrachten, zorgcoördinatoren, leerlingenbegeleiders en onderwijsassistenten) in het kleuter-, lager- en secundair onderwijs. Door middel van een **onlinebevraging** werden in het kwantitatieve luik **1975 onderwijsprofessionals** bevroegd; zij werden gerekruteerd via de online panels van Dynata en Bpact en via een open oproep door de Sidekick Sam Academy op Smartschool en diverse andere kanalen. De data werden verzameld tussen 5/10/2023 en 4/11/2023.

Op basis van de eerste inzichten uit het kwantitatieve luik werden vervolgens criteria opgesteld voor de rekrutering van respondenten voor het kwalitatieve luik, dat bestond uit twee **focusgroepen** die werden uitgevoerd in november 2023 (cf. infra).

Opzet van de studie

15 (zorg)leerkrachten:
Secundair
8 deelnemers
Kleuter/lager
7 deelnemers

2 focusgroepen
van +/- 2u in
Antwerpen en Gent

Samenstelling groepen

Antwerpen – 21 november 2023
Leerkrachten en zorgcoördinatoren die werkzaam zijn in de verschillende finaliteiten van het secundair onderwijs

Gent – 22 november 2023
Leerkrachten en zorgcoördinatoren die werkzaam zijn in het kleuter- en lager onderwijs

Het doel van het kwalitatieve luik is concreet ingaan op de verwachtingen van de (zorg)leerkrachten en de drempels en noden maar ook de antwoorden van het kwantitatieve luik te duiden. In overleg met de opdrachtgever beslisten we om in het tweede deel van de focusgroep een vertegenwoordiger van de Sidekick Sam Academy actief deel te laten nemen aan de bevraging van de groep zodat we hen concrete vragen konden stellen i.v.m. gewenste thema's en formats, geschikte communicatiekanalen voor SSA en de organisatie van een 'Dag van het Welbevinden'.

We kozen voor discussiegroepen waarbij we een vooraf opgemaakte discussiegids als leidraad gebruiken om de deelnemers in gesprek te laten gaan over het belang en de aanpak van welbevinden bij leerlingen.

In het eerste deel passen we de methode van groepsanalyse toe waarbij elke deelnemer de kans krijgt om het welbevinden bij leerlingen over het algemeen te bespreken en de manier waarop ze er zelf mee omgaan in groep te bespreken (groepsanalyse).

In het tweede deel van de groepsgesprekken, projecteerden we de website van Sidekick Sam Academy en werden de bestaande en gewenste thema's en formats concreet voorgelegd en besproken.

Icoon dat in de presentatie duidt op informatie uit de focusgroepen

Sleutelbevindingen

Leerlingenwelbevinden staat duidelijk op de agenda

- 86% geeft aan dat leerlingenwelbevinden een belangrijk thema is voor de school/scholen waar men actief is
- 79% is het oneens met de stelling dat hun school weinig aandacht besteedt aan het thema
- 82% geeft ook aan dat er op klassenraden effectief rekening wordt gehouden met het welbevinden van individuele leerlingen
- 53% van de onderwijsprofessionals vindt dat leerlingenwelbevinden primeert op andere taken en verantwoordelijkheden, 41% vindt dit even belangrijk
- Slechts 6% vindt leerlingenwelbevinden ondergeschikt aan de andere onderwijstaken
- Slechts 1% geeft aan niet echt aandacht te hebben voor leerlingenwelbevinden
- 77% van de onderwijsprofessionals besteedt minstens eenmaal per week expliciet aandacht aan leerlingenwelbevinden

Aandacht besteden aan leerlingenwelbevinden is niet voor alle onderwijsprofessionals even makkelijk

- 43% van de onderwijsprofessionals heeft moeite met het combineren van hun educatieve taken met aandacht voor het welbevinden van hun leerlingen
- 65% van de onderwijsprofessionals ervaart één of meer drempels om aandacht te besteden aan leerlingenwelbevinden. Daarbij zien we drie soorten drempels:
 - **Persoonsgebonden:** ervaring/onderwijsanciënniteit, gebrek aan kennis, onwennigheid
 - **Klasgebonden:** onderwijsniveau waarin men actief is, vakinhoud (vooral wiskunde & exacte wetenschappen en talen), complexiteit en diversiteit in een klas, multiproblematieken binnen éénzelfde klasgroep
 - **Externe factoren:** tijdsgebrek, geen geschikt lesmateriaal

Voor heel wat thema's m.b.t onderwijsbeleid is er een duidelijk verschil tussen wat onderwijsprofessionals zelf belangrijk vinden, wat zij denken dat leerlingen belangrijk vinden en wat leerlingen effectief belangrijk vinden

- Onderwijsprofessionals denken dat leerlingen meer praktische zaken als organisatie van schoolweken, schoolinfrastructuur en leerlingeninspraak belangrijk vinden, terwijl leerlingen deze zaken niet in hun top vijf zetten, maar wel racisme en kansarmoede op school en wat ze aangeleerd krijgen¹.
- **Maar dit geldt niet voor mentaal welzijn en de manier van lesgeven:** zowel onderwijsprofessionals als leerlingen zetten deze thema's in hun top vijf van prioriteiten voor het onderwijsbeleid.

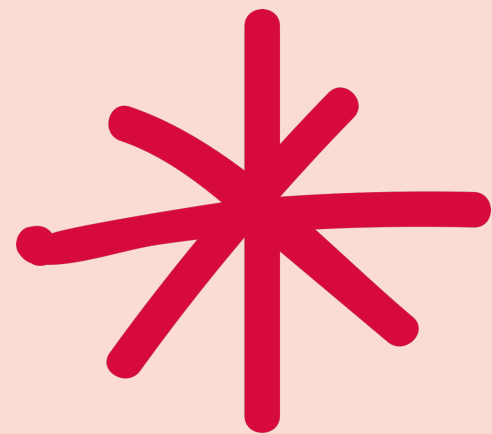
Beschikbaarheid lesmateriaal leerlingenwelbevinden

- Voor heel wat thema's geeft meer dan de helft van de onderwijsprofessionals die deze thema's belangrijk vinden aan dat er geen of te weinig materiaal beschikbaar is.
- Prioritaire thema's waarover bijkomend materiaal nodig is, zijn de **thuissituatie van de leerlingen, angsten, zorgen & zenuwachtigheid, depressieve gevoelens & zelfmoordgedachten, ingrijpende gebeurtenissen en eenzaamheid**.
- Voor elk van deze prioritaire thema's vindt men vooral de bijkomende ontwikkeling van **lespakketten en methodieken** belangrijk; daarnaast worden ook concrete stappenplannen, experten en in dialoog met ervaringsdeskundigen vaak genoemd.
- Dát bijkomend materiaal wordt ontwikkeld rond de diverse thema's, primeert op de concrete vorm waarin dit wordt ontwikkeld.

Kennis Sidekick Sam Academy

- Iets minder dan de helft (46%) van de onderwijsprofessionals kent de Sidekick Sam Academy, waarvan 9% er ook effectief gebruik van maakt. Er is dus nog ruimte om de bekendheid van de Academy te vergroten.

¹ Vlaamse Scholierenkoepel (2023) De stem van 20000 scholieren – onderzoeksrapport van de Vlaamse Scholierenkoepel.
<https://www.scholierenkoepel.be/kennisbank/descholierenstem>

Managementsamenvatting

Prioriteiten onderwijsbeleid

Onderwijsprofessionals schuiven drie duidelijke beleidsprioriteiten naar voor:

1. Aanpakken van het lerarentekort
2. Het mentaal welzijn van de leerlingen
3. Verhogen van de algemene onderwijskwaliteit

Zij menen wel dat leerlingen hierin andere accenten zouden leggen. Volgens hen zou de top vijf van leerlingen er als volgt uitzien:

1. Het mentaal welzijn van de leerlingen
2. Inspraak van leerlingen
3. Organisatie van schoolweken en -dagen
4. De manier van lesgeven
5. Schoolinfrastructuur

Uit de cijfers van het onderzoek van de Vlaamse Scholierenkoepel bij ruim 20000 Vlaamse scholieren¹, blijkt dat deze inschatting door de leerkrachten toch niet helemaal strookt met wat leerlingen effectief als prioriteiten signaleren:

1. Het mentaal welzijn van de leerlingen
2. De manier van lesgeven
3. Racisme op school
4. Leerlingen in kansarmoede
5. Eindtermen en lesinhoud (formulering scholierenkoepel 'wat we leren')

Voor heel wat thema's is er een **duidelijk verschil tussen wat leerlingen effectief belangrijk vinden en wat onderwijsprofessionals denken dat leerlingen belangrijk vinden.**

¹ Vlaamse Scholierenkoepel (2023) De stem van 20000 scholieren – onderzoeksrapport van de Vlaamse Scholierenkoepel.
<https://www.scholierenkoepel.be/kennisbank/descholierenstem>

Managementsamenvatting

Aandacht leerlingenwelbevinden – belang

Leerlingenwelbevinden staat duidelijk op de agenda. Maar liefst 86% geeft aan dat leerlingenwelbevinden een belangrijk thema is voor de school/scholen waar men actief is en 79% is het oneens met de stelling dat hun school weinig aandacht besteedt aan het thema; 82% geeft ook aan dat er op klassenraden effectief rekening wordt gehouden met het welbevinden van individuele leerlingen.

Vergeleken met de andere onderwijstaken en –verantwoordelijkheden, **vindt iets meer dan de helft van de onderwijsprofessionals (53%) dat het leerlingenwelbevinden hierop primeert, 41% vindt dit even belangrijk. Slechts 6% vindt leerlingenwelbevinden ondergeschikt aan de andere onderwijstaken.**

Hierin is een duidelijk **genderverschil** aanwezig: voor mannen is leerlingenwelbevinden voornamelijk even belangrijk als de andere taken, terwijl het aandeel dat dit minder belangrijk vindt, oploopt tot 15%. Ook het **niveau waarin men actief** is, speelt een rol, waarbij de dominantie van het belang van welbevinden boven de andere taken afneemt van 73% in het kleuteronderwijs naar 64% in het lager onderwijs tot 48% in het secundair onderwijs. In het buitengewoon secundair primeert wel nadrukkelijk het welbevinden. **Leerkrachten in het secundair onderwijs die wiskunde, exacte wetenschappen of talen doceren**, vinden welbevinden vooral even belangrijk als andere taken. Ook bij de **minst ervaren leerkrachten / onderwijsprofessionals die het minst lang in het onderwijs actief** zijn, is het belang van leerlingenwelbevinden licht hoger.

Aandacht leerlingenwelbevinden – manieren

Slechts 1% geeft aan niet echt aandacht te hebben voor leerlingenwelbevinden. Wanneer er aandacht wordt besteed aan het leerlingenwelbevinden, gebeurt dat **vooral door erover te praten, individueel met leerlingen (72%) of met collega's** (met zorgcoördinatoren ...: 72%; tijdens klassenraden: 71%; informeel: 64%), door **groepsvorming en kringgesprekken** (53%) of door er **expliciet op in te gaan tijdens lessen door middel van lespakketten, sprekers ...** (36%); dit cijfer is echter hoger of net lager in een aantal subgroepen.

Een **gespreksuur** waar alle onderwerpen klassikaal aan bod kunnen komen, is vooralsnog minder ingeburgerd; in het lager onderwijs geven vier op de tien leerkrachten aan zo'n uur te voorzien, in het secundair onderwijs geeft één op de drie (co-)klastitularissen aan dat in hun klas(sen) een dergelijk uur is geïnstalleerd.

Uit de **groepsgesprekken** komt ook naar voren dat leerkrachten die aandacht besteden aan het welbevinden van leerlingen, hier sterk op inzetten en op zoek gaan naar verschillende manieren om het bespreekbaar te maken.

Managementsamenvatting

Aandacht leerlingenwelbevinden – frequentie

Algemeen genomen besteedt 77% van de onderwijsprofessionals minstens eenmaal per week expliciet aandacht aan leerlingenwelbevinden, waarvan 41% dagelijks. De frequentie waarmee expliciet aandacht wordt besteed, neemt af naarmate de leerlingen ouder zijn, van 69% dagelijks in het kleuteronderwijs, over 43% in het lager onderwijs tot 37% in het secundair onderwijs. Ook leerkrachten wiskunde en exacte wetenschappen en taalleerkrachten geven een wat lagere frequentie aan.

Aandacht leerlingenwelbevinden – drempels

Op de vraag of men het **moeilijk dan wel makkelijk vindt om de educatieve taken te combineren met aandacht voor het welbevinden** van leerlingen, zijn de meningen **sterk verdeeld**. Ongeveer evenveel onderwijsprofessionals vinden dit makkelijk (44%) als moeilijk (43%). 13% is hierin eerder neutraal.

De combinatie wordt als **makkelijker** ervaren door ervaren onderwijsprofessionals met 30 of meer jaren in het onderwijs op de teller, wie actief is in het kleuteronderwijs, leerkrachten met vakken die onder kunst & creatie vallen. De combinatie wordt daarentegen als **moeilijker** ervaren door leerkrachten wiskunde & exacte wetenschappen en taalleerkrachten.

Ruim één op de drie onderwijsprofessionals (35%) ervaart geen moeilijkheden om aandacht te hebben voor het welbevinden van leerlingen, 65% ervaart dus wel één of meer drempels. Wie drempels ervaart, verwijst vooral naar **tijdsgebrek** als grootste belemmering (35%). Tijdsgebrek blijkt ook een grote drempel voor 74% van de onderwijsprofessionals om leerlingenwelbevinden de correcte hoeveelheid aandacht te geven. Daarnaast is er toch ook een relevante groep die aangeeft te **weinig kennis** te hebben (15%), **geen lesmateriaal** te vinden (9%) (25% weet niet waar men materiaal kan vinden om welbevinden van leerlingen bespreekbaar te maken, terwijl minder dan de helft (49%) nadrukkelijk aangeeft dit wel te weten), of het **moeilijk vindt om dit bespreekbaar** te maken (7%). Het gebrek aan kennis speelt sterker bij wie actief is in het secundair onderwijs (17%; kleuter: 7%; basis: 11%), leerkrachten wiskunde & exacte wetenschappen (22%) en taalleerkrachten (24%).

Uit de **groepsgesprekken** met onderwijsprofessionals blijkt ook dat de **complexiteit en diversiteit in een klas** drempels zijn om bepaalde thema's in groep te bespreken, net als de combinatie van meerdere problematieken binnen één klasgroep. Daarnaast vreest men ook achterstand op het leerplan en een verschillende visie tegenover de opvoeding thuis.

Aandacht leerlingenwelbevinden – prioritaire thema's

Groepssfeer in de klas (69%) en **jezelf mogen zijn** (64%) worden de belangrijkste thema's over welbevinden gevonden om samen met de leerlingen aandacht voor te hebben. **Pesten** (59%), **zelfvertrouwen** en **eigen-effectiviteit** (58%), **sociale vaardigheden**, steun en contacten (55%) en **angsten**, zorgen en zenuwachtigheid (52%) worden door meer dan de helft van de onderwijsprofessionals belangrijk gevonden.

Er zijn uiteraard verschillen naargelang het onderwijsniveau waarin men actief is.

- Zo wordt in het **kleuteronderwijs fysiek welzijn** belangrijker gevonden dan in het lager of secundair onderwijs (veiligheid, gezonde voeding, lichamelijke gezondheid)
- In het **lager onderwijs** worden **pesten, sociale vaardigheden en angsten, zorgen en zenuwachtigheid** belangrijker gevonden dan in kleuter- en secundair onderwijs
- In het **secundair onderwijs** worden een aantal aspecten van **mentaal welzijn** (depressieve gevoelens en zelfmoordgedachten, toekomstverwachtingen, psychische stoornissen en zelfverwonding), en **leeftijdsgebonden onderwerpen** als seksualiteit; seksueel grensoverschrijdend gedrag en druggebruik belangrijker gevonden dan in het kleuter- en lager onderwijs.

Managementsamenvatting

Aandacht leerlingenwelbevinden – beschikbaarheid lesmateriaal

Voor slechts een minderheid van de thema's is er volgens de deelnemende onderwijsprofessionals veel materiaal beschikbaar (verkeersveiligheid, gezonde voeding, pesten) om dit goed te kunnen behandelen of bespreken, terwijl voor **heel wat thema's meer dan de helft van de onderwijsprofessionals die deze thema's belangrijk vinden, aangeeft dat er geen of te weinig materiaal beschikbaar is**. Voor nagenoeg alle thema's die initieel als minder belangrijk worden aanvoeld, geldt dat ook het gebrek aan materiaal om met het thema aan de slag te gaan, een reden is om het thema niet aan te kaarten.

Wanneer een combinatie wordt gemaakt tussen belang van de thema's volgens leerkrachten en de (on)beschikbaarheid van materiaal over deze onderwerpen, zijn de **prioriteiten voor bijkomende ontwikkeling van materiaal: zelfvertrouwen en eigen-effectiviteit, angsten, zorgen en zenuwachtigheid, thuissituatie van de leerlingen, ingrijpende gebeurtenissen, eenzaamheid en depressieve gevoelens en zelfmoordgedachten**; daarnaast wordt ook ontwikkeling van materiaal voor thema's als psychische stoornissen, zelfverwonding, trauma, slaapmoeilijkheden, toekomstverwachtingen, humeurigheid, hechtingsproblemen en schoolweigering **best op de agenda gezet – ook omdat ze door leerlingen zelf** worden gesignaleerd als problemen en vragen waar ze mee worstelen^{1,2}.

Dát bijkomend materiaal wordt ontwikkeld rond deze thema's, primeert daarbij op de concrete vorm waarin dit wordt ontwikkeld, al worden **lespakketten en methodieken het meest genoemd**. Naar vorm toe lijkt **diversiteit in het aanbod** belangrijk om in te spelen op de voorkeuren van zorgprofessionals in de manier waarin zij aandacht hebben voor leerlingenwelbevinden. In de groepsgesprekken werd ook gewezen op het **belang van een aangepaste inhoud en vorm naargelang de doelgroep** (kleuter/lager vs secundair), waarbij **culturele verschillen** tussen bevolkingsgroepen en **anderstaligheid** gemeenschappelijke bekommernissen zijn.

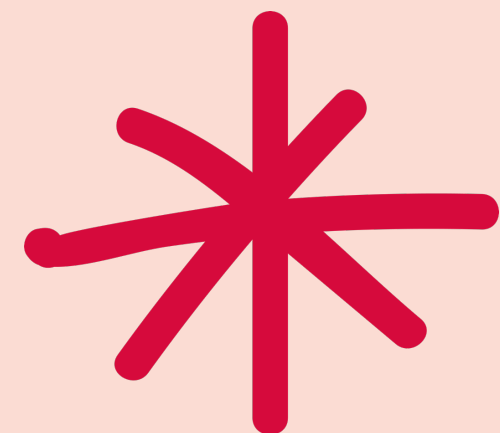
Informatie leerlingenwelbevinden

Collega's, KlasCement en CLB's zijn de meest gebruikte informatiebronnen over het omgaan met leerlingenwelbevinden. Wie recenter aan de slag ging in het onderwijs maakt meer gebruik van KlasCement (74%) dan wie al langer actief is in het onderwijs; Sensoa wordt meer als bron gebruikt door wie minder dan 20 jaar actief is in het onderwijs dan door wie dit al langer is, waarbij het vooral de onderwijsprofessionals met meer dan 30 jaar ervaring (en dus ook oudere) zijn die Sensoa minder gebruiken. Ook WatWat.be wordt meer gebruikt door wie recenter aan de slag ging in het onderwijs (32%) dan wie al langer actief is in het onderwijs.

KlasCement en Kies kleur tegen pesten worden meer gebruikt in het lager onderwijs dan in de andere onderwijsniveaus; Sensoa wordt –logischerwijze– vooral gebruikt vanaf het lager onderwijs. De pedagogische begeleidingsdienst wordt minder ingeschakeld van kleuter naar secundair onderwijs, waarbij vooral in het secundair onderwijs minder gebruik wordt gemaakt van deze bron. Te Gek!? en WatWat.be worden meer gebruikt van kleuteronderwijs oplopend naar secundair onderwijs. VAD wordt –logischerwijze– vooral gebruikt in het secundair onderwijs, terwijl vaktijdschriften daar net het minst worden gebruikt.

¹ Schrijvers, K., Dierckens, M. & Deforche B. (2023). Studie Jongeren en Gezondheid, Mentaal, sociaal en fysiek welzijn [Factsheet].

² Center for Contextual Psychiatry (2022) Sigma. Hoe gaat het met jullie mentale welzijn?

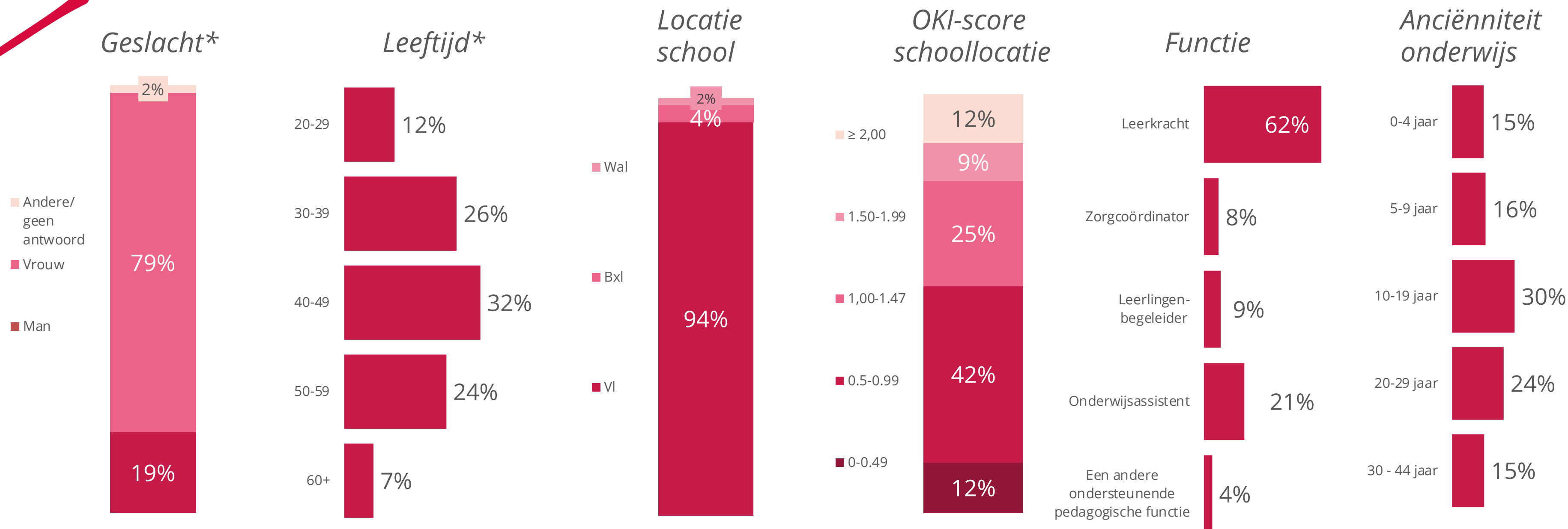
Managementsamenvatting

Kennis Sidekick Sam Academy

Iets minder dan de helft (46%) van de onderwijsprofessionals kent de Sidekick Sam Academy, waarvan 9% er ook effectief gebruik van maakt. Er is dus nog ruimte om de bekendheid van de Academy te vergroten. De kennis ligt wat lager bij mannen, wie al 30 jaar of langer actief is in het onderwijs, bij leerkrachten en in het kleuter –en in mindere mate- secundair onderwijs.

Geschikte communicatiekanalen om aan deze bekendheid te werken zijn volgens de deelnemers aan de **groepsgesprekken** kanalen die een directe link hebben met de **schoolomgeving** bv. de leraarskamer en de **digitale werkomgeving** van de leerkracht bv. nieuwsbrieven of digitale platformen (Smartschool, de nieuwsbrief van Klasse, werkgroepen op school, koepels zoals bv. Invento, posters in de leraarskamer en/of groepen op school bv. 'groene speelplaats' werken rond ecologie).

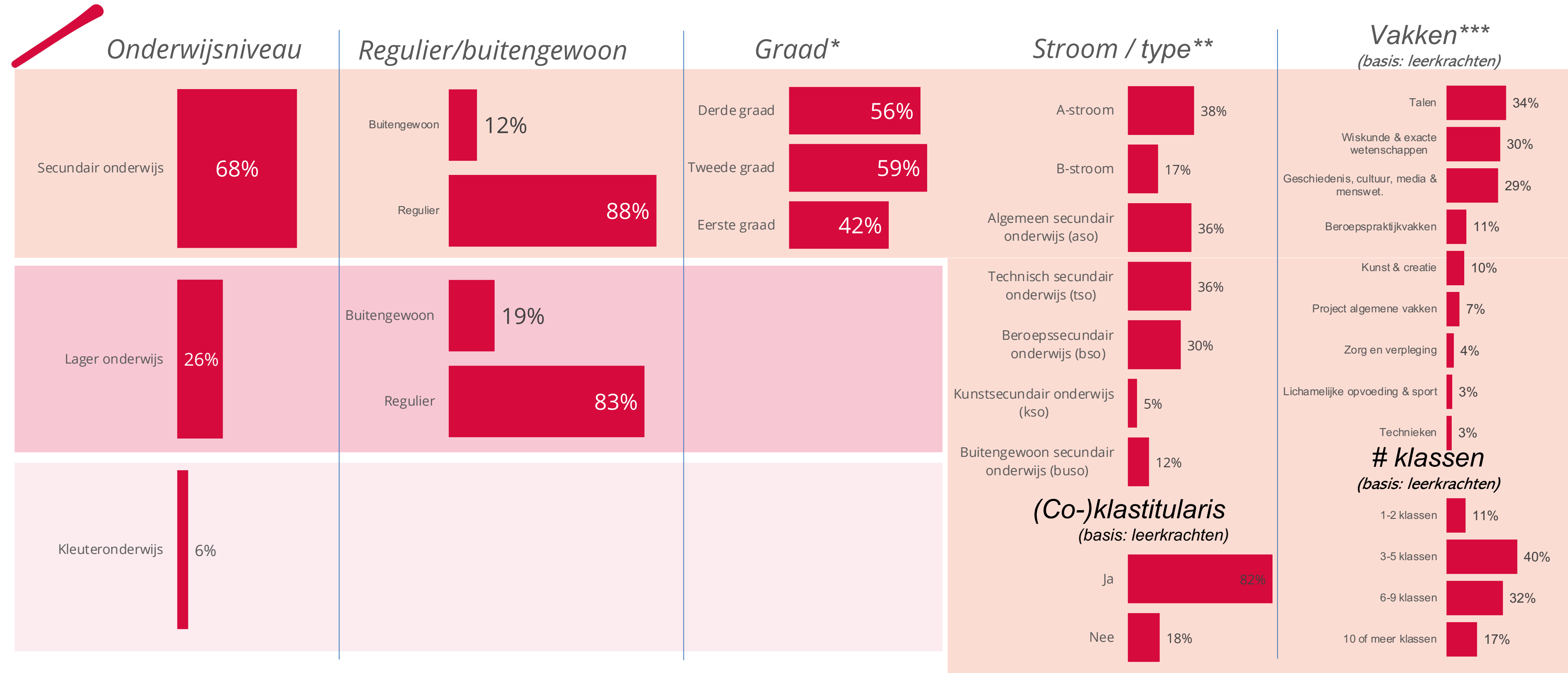
Steekproefbeschrijving

* Volgens de meest recente editie van Vlaams onderwijs in cijfers (2021-2022; <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/54093>)

- bestaat het personeel in het Vlaamse kleuter, lager en secundair onderwijs uit 77% vrouwen en 23% mannen.
- is 17% 20-29 jaar, 28% 30-39 jaar, 27% 40-49 jaar, 22% 50-59 jaar en 6% 60 jaar of ouder.

Steekproefbeschrijving

* 'In welke graden ben je actief?' - Meerdere antwoorden mogelijk
** 'In welke richtingen of stromen van het secundair onderwijs ben je actief?' - Meerdere antwoorden mogelijk
*** 'Welke vakken geef je momenteel?' - Meerdere antwoorden mogelijk

Prioriteiten onderwijsbeleid

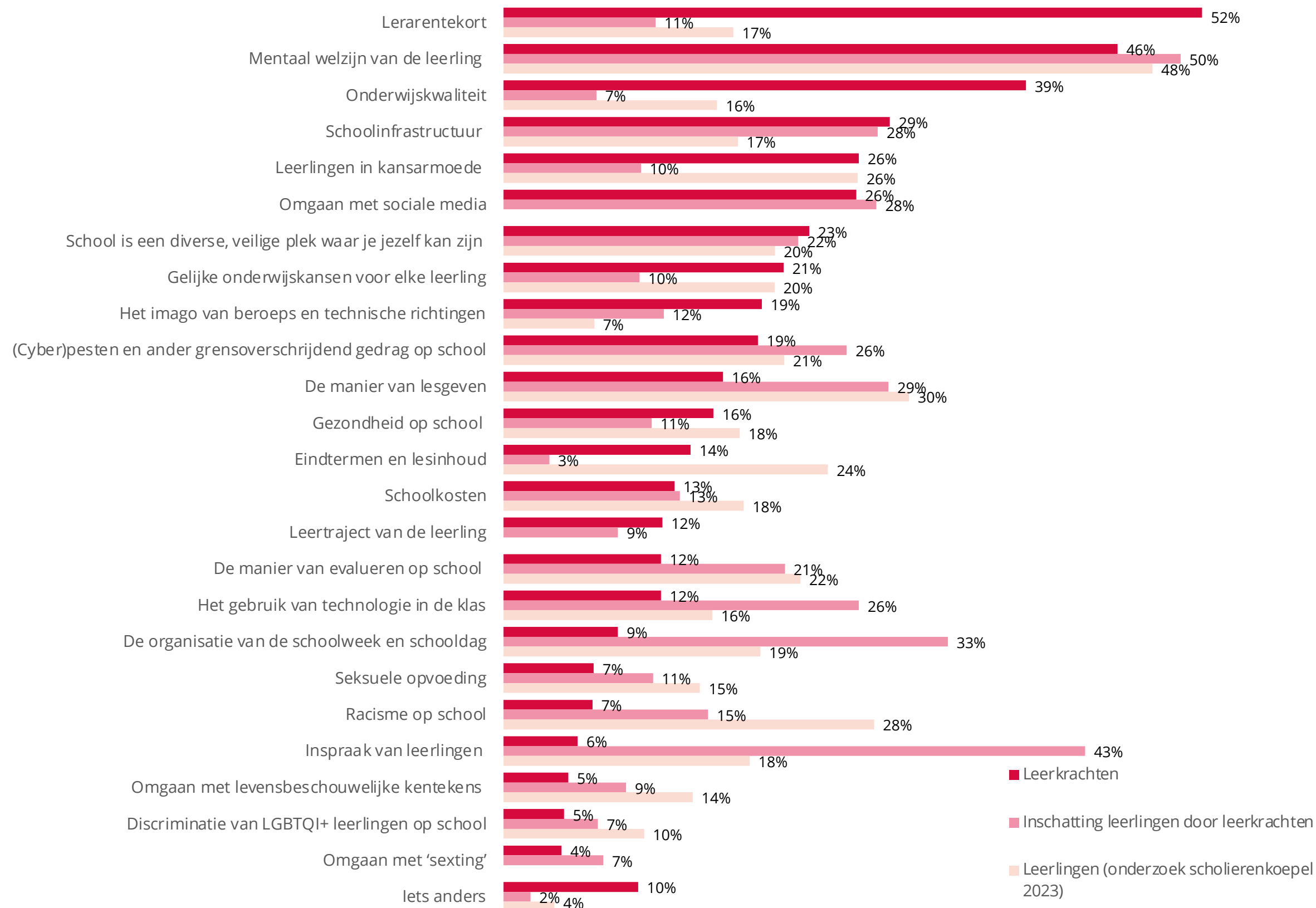

Prioriteiten onderwijsbeleid

Op welke onderwijsgerelateerde zaken moet het onderwijsbeleid in Vlaanderen de komende jaren volgens jou het meest inzetten?

Stel dat je dezelfde vraag zou voorleggen aan leerlingen. Welke vijf thema's zouden zij aanduiden, denk je?

Thema's die scholieren als eerste zouden aanpakken*.

Onderwijsprofessionals schuiven drie duidelijke beleidsprioriteiten naar voor:

1. Aanpakken van het lerarentekort
2. Het mentaal welzijn van de leerlingen
3. Verhogen van de algemene onderwijskwaliteit

Zij menen wel dat leerlingen hierin andere accenten zouden leggen. Volgens hen zou de top vijf van leerlingen er als volgt uitzien:

1. Het mentaal welzijn van de leerlingen
2. Inspraak van leerlingen
3. Organisatie van schoolweken en -dagen
4. De manier van lesgeven
5. Schoolinfrastructuur

* Uit de cijfers van het onderzoek van de Vlaamse Scholierenkoepel bij ruim 20000 Vlaamse scholieren uit het secundair onderwijs (2023)¹, blijkt dat deze inschatting door de leerkrachten toch niet helemaal strookt met wat leerlingen effectief als prioriteiten signaleren:

1. Het mentaal welzijn van de leerlingen
2. De manier van lesgeven
3. Racisme op school
4. Leerlingen in kansarmoede
5. Eindtermen en lesinhoud (formulering scholierenkoepel 'wat we leren')

Voor heel wat thema's is er een duidelijk verschil tussen wat leerlingen effectief belangrijk vinden en wat onderwijsprofessionals denken dat leerlingen belangrijk vinden.

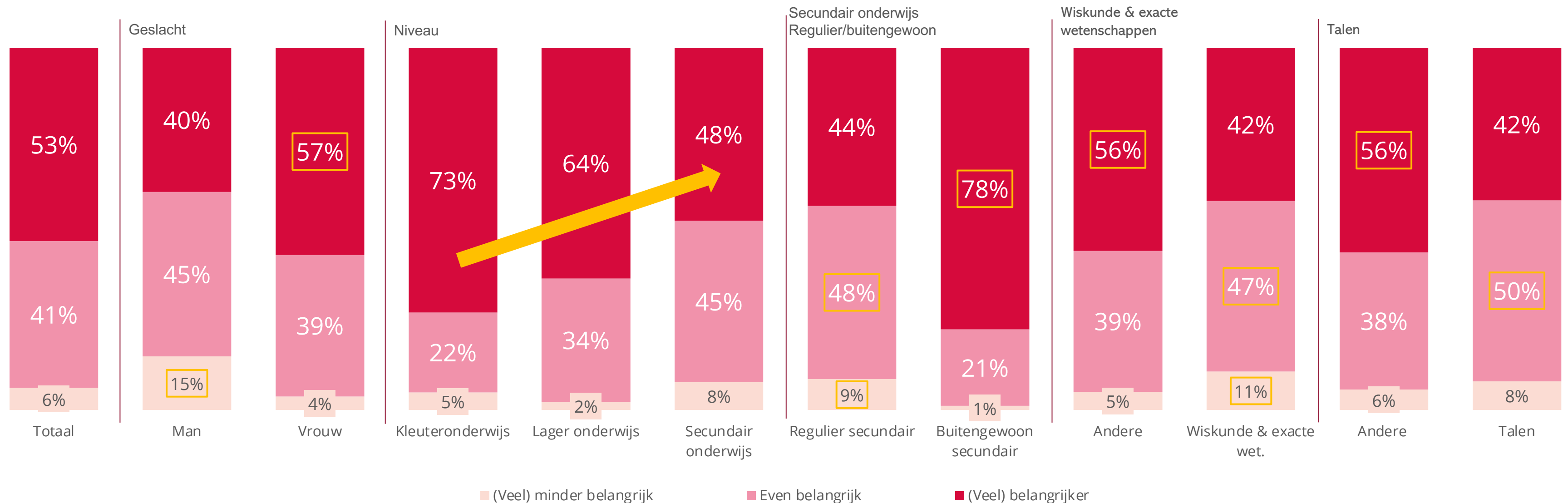
¹ Vlaamse Scholierenkoepel (2023) De stem van 20000 scholieren – onderzoeksrapport van de Vlaamse Scholierenkoepel.
<https://www.scholierenkoepel.be/kennisbank/descholierenstem>

Aandacht leerlingenwelbevinden

Belang leerlingenwelbevinden

Hoe belangrijk vind je het om bezig te zijn met het welbevinden van leerlingen, vergeleken met je andere taken en verantwoordelijkheden? Ik vind dit...

Vergeleken met de andere onderwijstaken en -verantwoordelijkheden, vindt iets meer dan de helft van de onderwijsprofessionals (53%) dat het leerlingenwelbevinden hierop primeert, 41% vindt dit even belangrijk. Slecht 6% vindt leerlingenwelbevinden ondergeschikt aan de andere onderwijstaken.

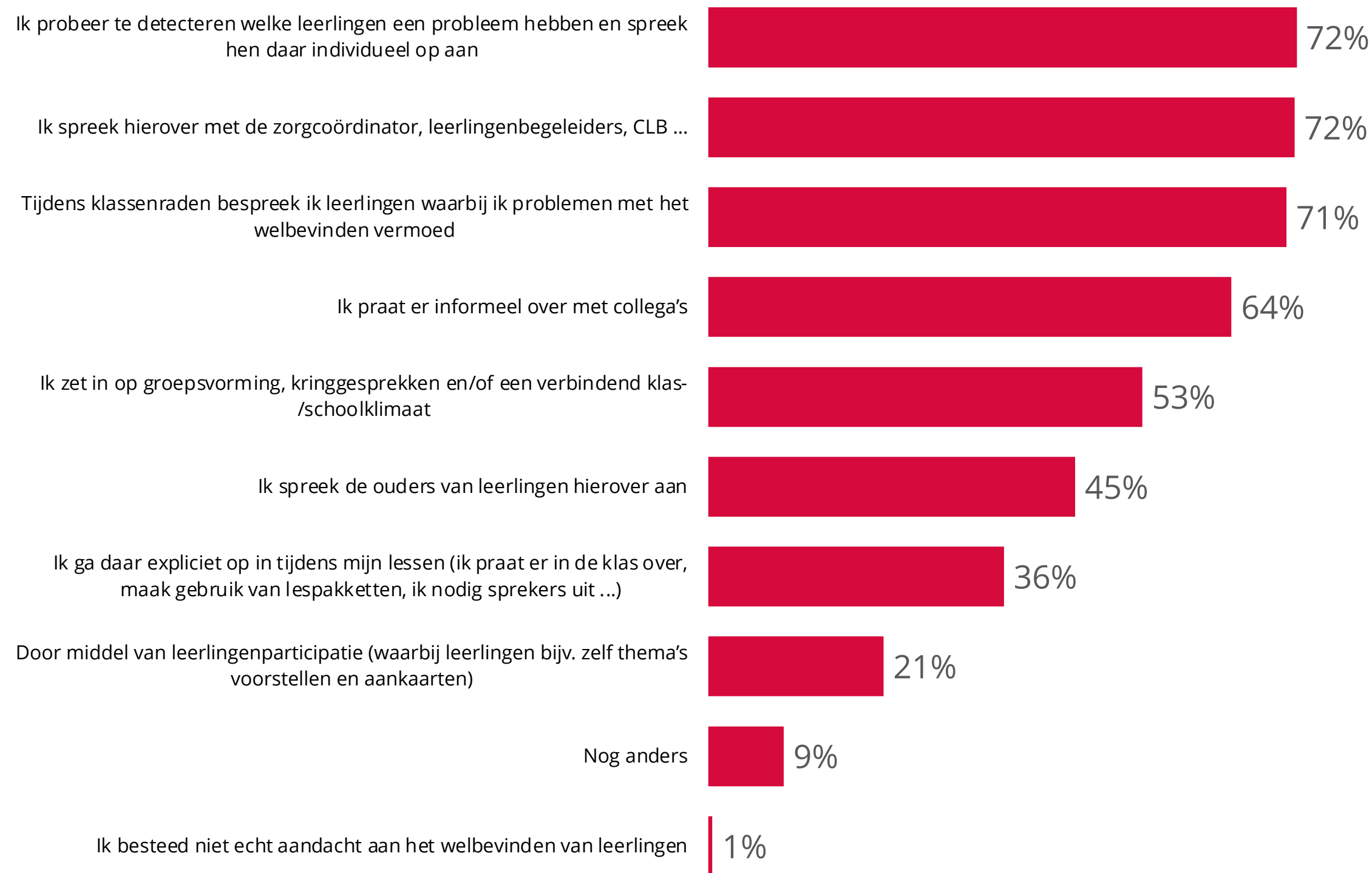
Hierin is een duidelijk genderverschil aanwezig: voor mannen is leerlingenwelbevinden voornamelijk even belangrijk als de andere taken, terwijl het aandeel dat dit minder belangrijk vindt, oploopt tot 15%.

Ook het niveau waarin men actief is, speelt een rol, waarbij de dominantie van het belang van welbevinden boven de andere taken afneemt van 73% in het kleuteronderwijs naar 64% in het lager onderwijs tot 48% in het secundair onderwijs. In het buitengewoon secundair primeert wel nadrukkelijk het welbevinden. Leerkrachten in het secundair onderwijs die wiskunde, exacte wetenschappen of talen doceren, vinden welbevinden vooral even belangrijk als andere taken.

Ook bij de minst ervaren leerkrachten / onderwijsprofessionals die minst lang in het onderwijs actief zijn is het belang van leerlingenwelbevinden licht hoger.

Aandacht leerlingenwelbevinden - manieren

Hoe besteed jij aandacht aan het welbevinden van leerlingen?

Slechts 1% geeft aan niet echt aandacht te hebben voor leerlingenwelbevinden.

Wanneer er aandacht wordt besteed aan het leerlingenwelbevinden, gebeurt dat vooral door

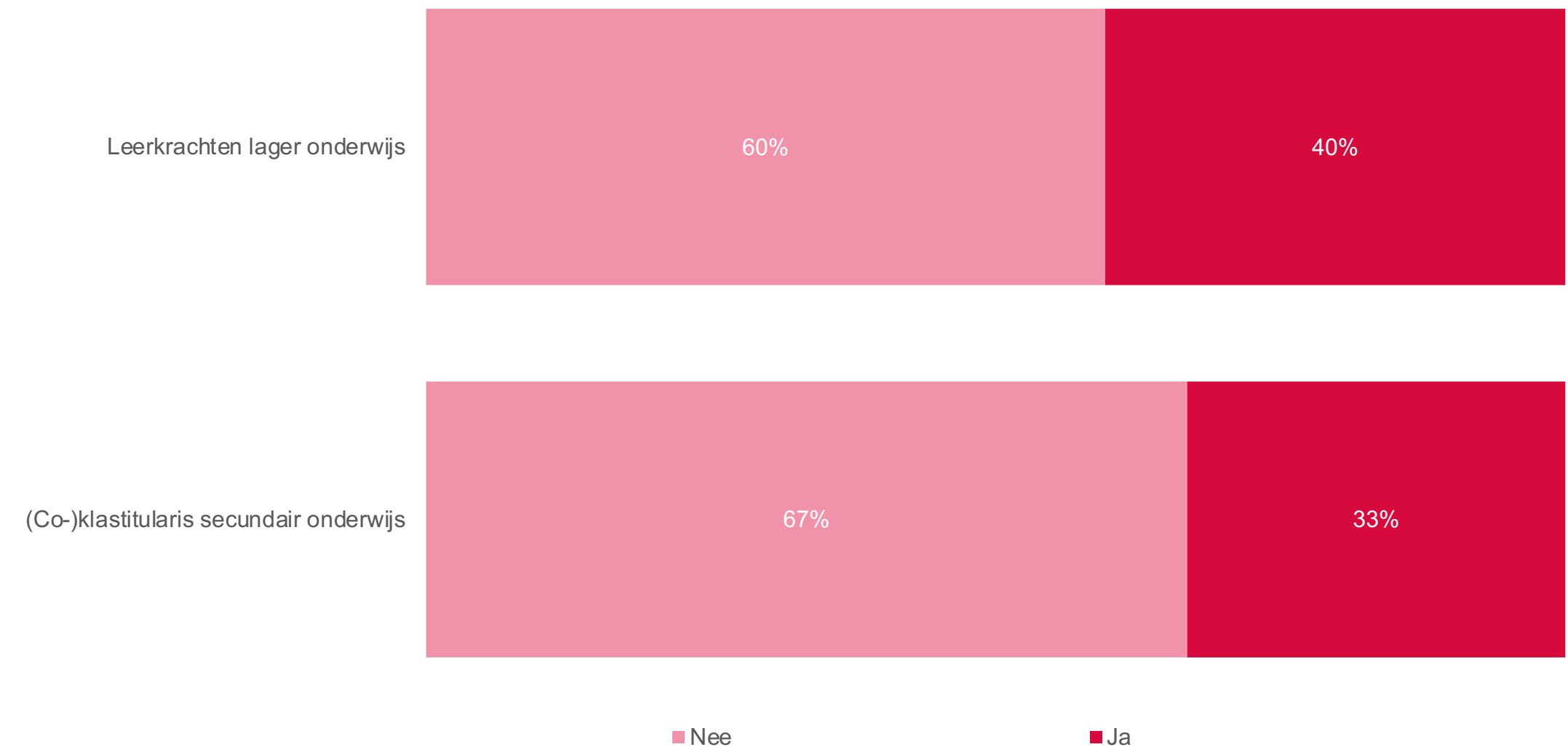
- erover te praten, individueel met leerlingen (72%) of met collega's (72% met zorgcoördinatoren ...; 71% tijdens klassenraden, informeel 64%)
- door groepsvorming en kringgesprekken (53%)
- er expliciet op in te gaan tijdens lessen door middel van lespakketten, sprekers ... (36%); dit cijfer is echter hoger of net lager in bepaalde subgroepen:

Mannen	29%	38%	Vrouwen
Kleuter en secundair	32%-34%	42%	Lager onderwijs
Regulier secundair	33%	44%	Buitengewoon secundair
Wiskunde & wetenschappen	27%	38%	Andere vakken
Beroepspraktijkvakken	26%	37%	Andere vakken
Project algemene vakken	48%	35%	Andere vakken
Technieken	27%	36%	Andere vakken
Lichamelijke Opvoeding	17%	36%	Andere vakken
Menswetenschappen	52%	32%	Andere vakken

Aandacht leerlingenwelbevinden - manieren

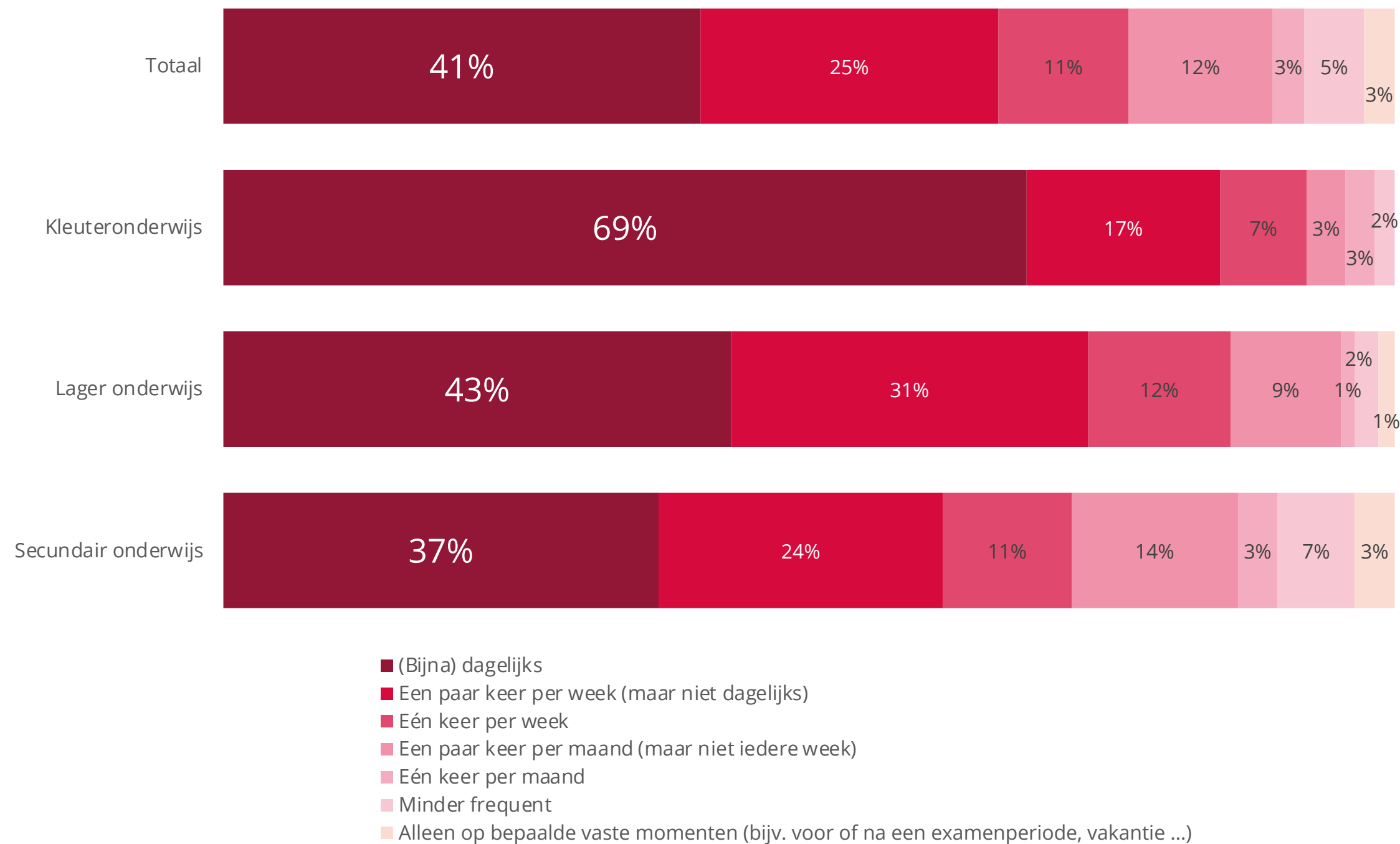
Is er in jouw klas een 'klassenuur' (gespreksuur waar alle onderwerpen klassikaal aan bod kunnen komen) voorzien? (leerkrachten lager onderwijs)
Is er in de klas(sen) waar je (co-)titularis bent een 'klassenuur' (gespreksuur waar alle onderwerpen klassikaal aan bod kunnen komen) voorzien? ((co-)klastitularissen secundair onderwijs)

Een gespreksuur waar alle onderwerpen klassikaal aan bod kunnen komen, is vooralsnog minder ingeburgerd (zie ook vorige slide: leerlingenparticipatie: 21%). In het lager onderwijs geven vier op de tien leerkrachten aan zo’n uur te voorzien, in het secundair onderwijs geeft één op de drie (co-)klastitularissen aan dat in hun klas(sen) een dergelijk uur is geïnstalleerd.

Aandacht leerlingenwelbevinden - frequentie

Hoe vaak besteed je expliciet aandacht aan het welbevinden van leerlingen? We bedoelen daarmee dat je hierover praat met leerlingen, lespakketten gebruikt over het onderwerp ...

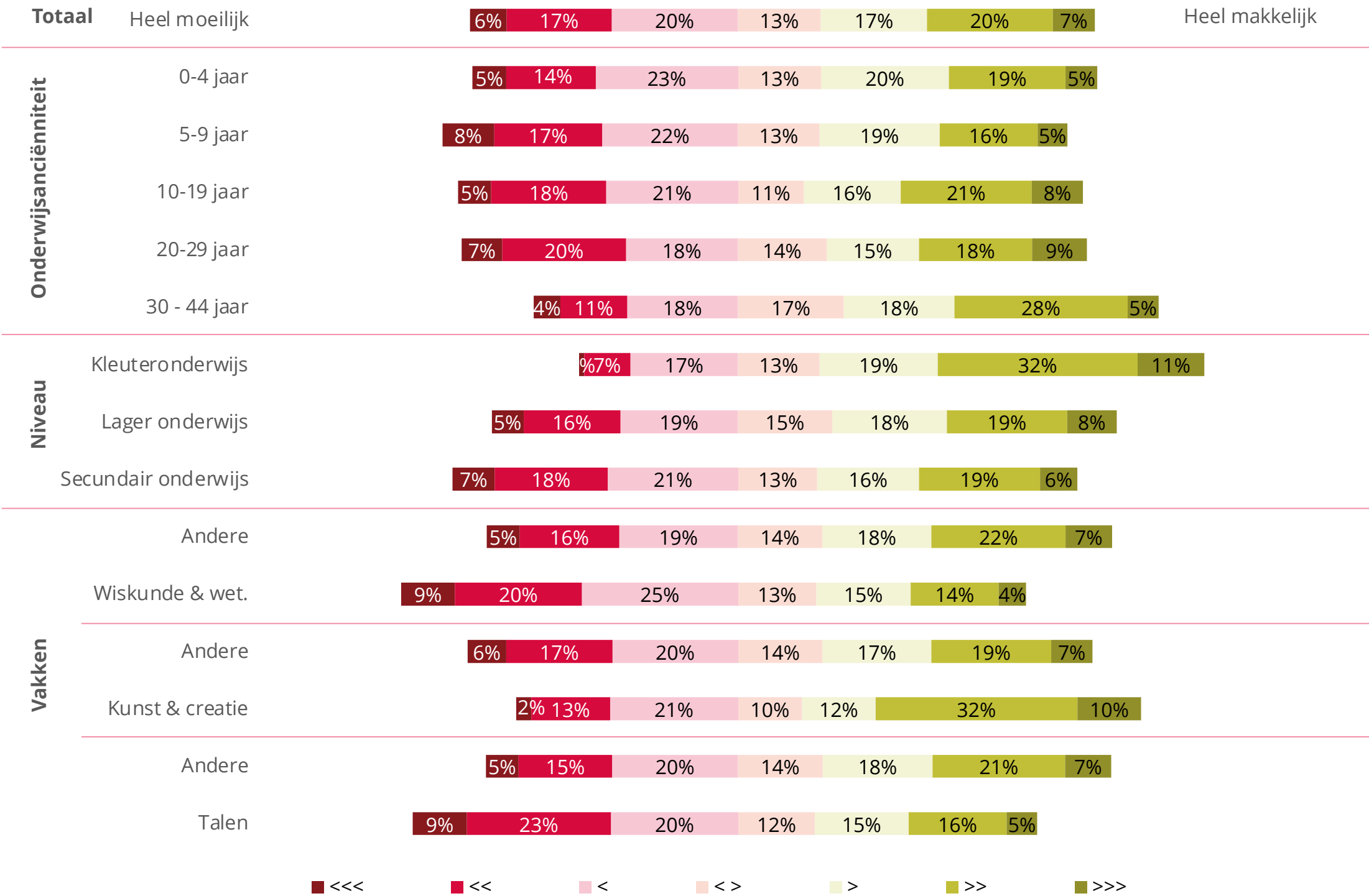
Algemeen genomen besteedt 77% van de onderwijsprofessionals minstens eenmaal per week expliciet aandacht aan leerlingenwelbevinden, waarvan 41% dagelijks.

De frequentie waarmee expliciet aandacht wordt besteed, neemt af naarmate de leerlingen ouder zijn, van 69% dagelijks in het kleuteronderwijs, over 43% in het lager onderwijs tot 37% in het secundair onderwijs.

Ook leerkrachten wiskunde en exacte wetenschappen en taalleerkrachten geven een wat lagere frequentie aan.

Aandacht leerlingenwelbevinden - frequentie

Hoe vaak besteed je expliciet aandacht aan het welbevinden van leerlingen? We bedoelen daarmee dat je hierover praat met leerlingen, lespakketten gebruikt over het onderwerp ...

Op de vraag of men het moeilijk dan wel makkelijk vindt om de educatieve taken te combineren met aandacht voor het welbevinden van leerlingen, zijn de meningen sterk verdeeld. Ongeveer evenveel onderwijsprofessionals vinden dit makkelijk (44%) als moeilijk (43%). 13% is hierin eerder neutraal.

De combinatie wordt als makkelijker ervaren door:

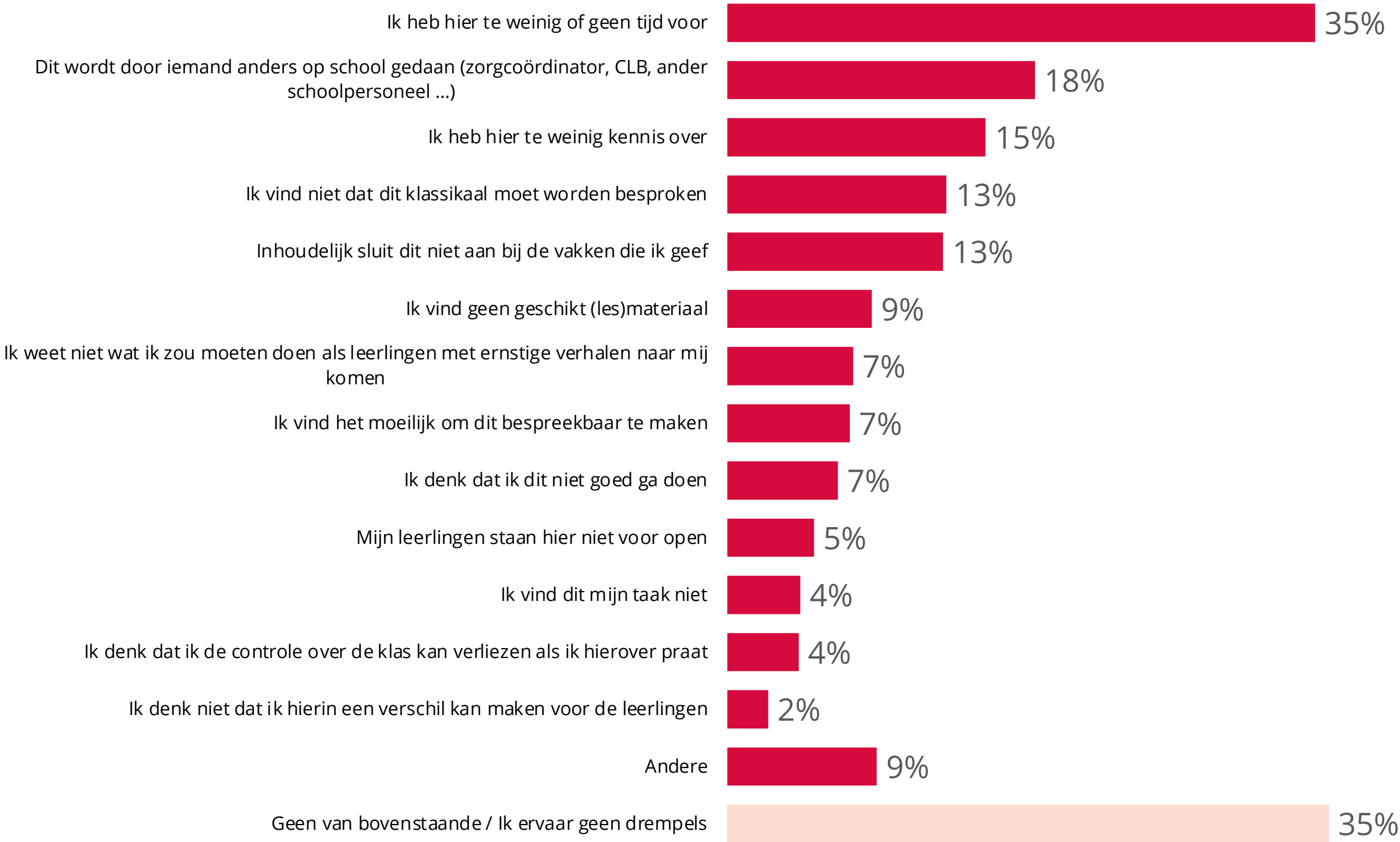
- ervaren onderwijsprofessionals met 30 of meer jaren in het onderwijs op de teller
- wie actief is in het kleuteronderwijs
- leerkrachten met vakken die onder kunst & creatie vallen

De combinatie wordt daarentegen als moeilijker ervaren door

- leerkrachten wiskunde en exacte wetenschappen
- taalleerkrachten

Aandacht leerlingenwelbevinden - drempels

Niet iedereen in het onderwijs vindt het altijd makkelijk om zelf aandacht te hebben voor het welbevinden van leerlingen. Welke van onderstaande zaken zijn op jou van toepassing?

Ruim één op de drie onderwijsprofessionals (35%) ervaart geen moeilijkheden om aandacht te hebben voor het welbevinden van leerlingen, 65% ervaart dus wel één of meer drempels.

Wie wel drempels ervaart, verwijst vooral naar **tijdsgebrek** als grootste belemmering (35%). Daarnaast is er toch ook een relevante groep die aangeeft te **weinig kennis** te hebben (15%), **geen lesmateriaal** te vinden (9%), of het **moeilijk vindt om dit bespreekbaar** te maken (7%).

Het gebrek aan kennis speelt sterker bij wie actief is in het secundair onderwijs (17%; kleuter: 7%; basis: 11%), leerkrachten wiskunde & exacte wetenschappen (22%) en taalleerkrachten (24%).

Aandacht leerlingenwelbevinden - drempels

Je vindt het niet uitgesproken gemakkelijk om je educatieve taken te combineren met aandacht voor het welbevinden van leerlingen. Welke ondersteuning, tools, maatregelen ... zouden het voor jou gemakkelijker kunnen maken om je educatieve taken te combineren?

Open antwoorden

Drempels

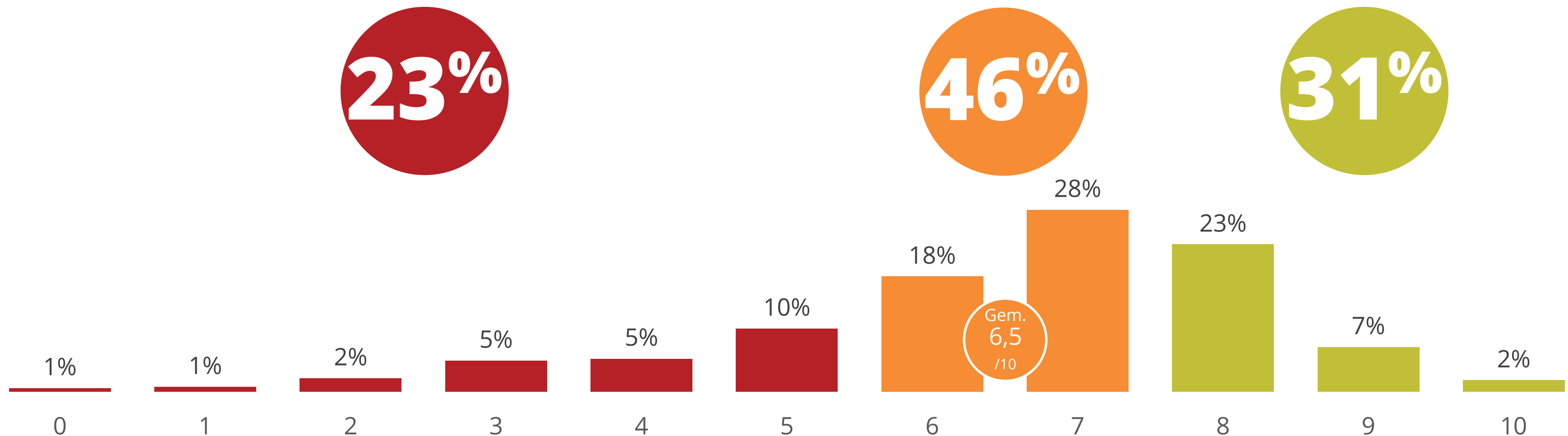
- (Gebrek aan) kennis over welbevinden en onzekerheid over hoe het juist te bespreken.
- Praktische belemmering, bv. gebrek aan tijd, hoge werklast, grote diversiteit in de klas, grote klasgroep.

Hefbomen

- Aangepaste tools, materiaal, spelvormen,... ter beschikking stellen, Appwel wordt aangehaald.
- Bijscholing voor leerkrachten voorzien rond het thema welbevinden.
- Een vast lesuur dat wordt gebruikt om thema's rond welbevinden te bespreken.
- Administratieve last verminderen zodat die tijd besteed kan worden aan welbevinden.
- Co-teaching of extra ondersteuning in de klas waardoor meer individueel gewerkt kan worden.
- Kleinere klasgroepen kunnen helpen om problemen op te merken.

Aandacht leerlingenwelbevinden – inschatting perceptie leerlingen

Mochten je leerlingen een score geven aan de mate waarin hun leerkrachten aandacht hebben voor leerlingenwelbevinden, welk score zouden ze dan geven, denk je?

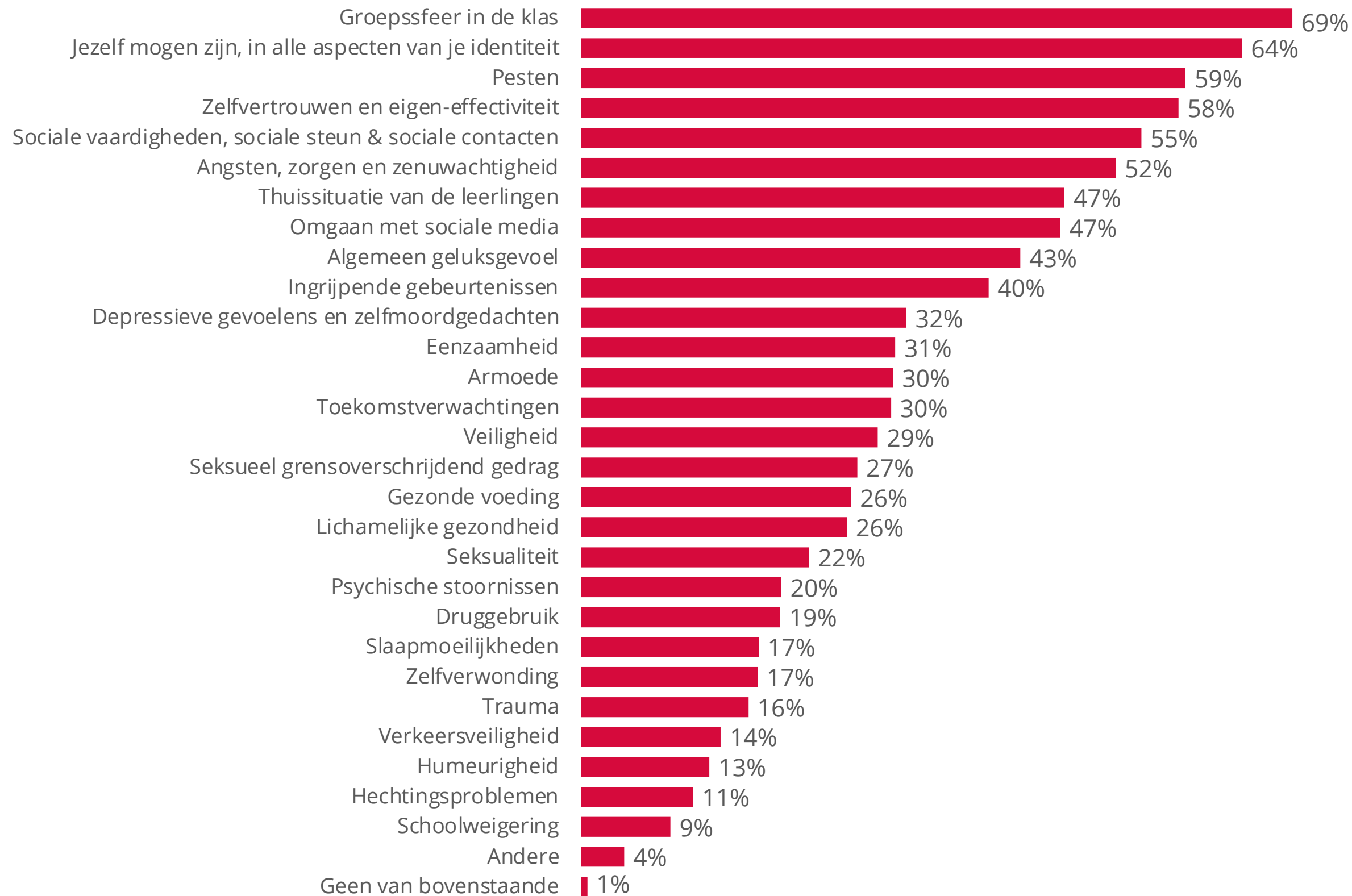

De meerderheid van de onderwijsprofessionals is van mening dat leerlingen de mate waarin hun leerkrachten aandacht hebben voor leerlingenwelbevinden als gemiddeld tot (zeer) goed zouden evalueren; volgens hen zouden leerlingen gemiddeld 6,5 op 10 geven, met ongeveer zes op de tien (59%) die van mening zijn dat de leerlingen waarmee ze in contact komen een 7/10 of hoger zouden geven.

Leerkrachten wiskunde & exacte wetenschappen (5,9/10) en talen (6,0/10), schatten de score die hun leerlingen zouden geven lager in.

Aandacht leerlingenwelbevinden – prioritaire thema's

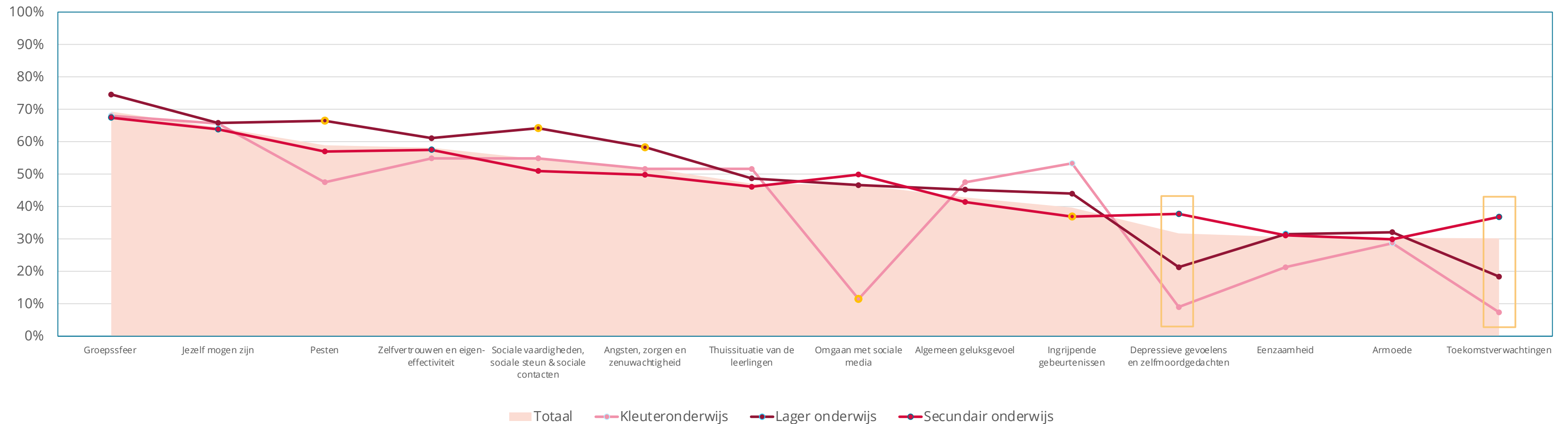
Welke thema's over leerlingenwelbevinden vind jij het belangrijkste om samen met leerlingen aandacht voor te hebben?

Groeps sfeer in de klas (69%) en jezelf mogen zijn (64%) worden de belangrijkste thema's over welbevinden gevonden om samen met de leerlingen aandacht voor te hebben. Pesten (59%), zelfvertrouwen en eigen-effectiviteit (58%), sociale vaardigheden, steun en contacten (55%) en angsten, zorgen en zenuwachtigheid (52%) worden door meer dan de helft van de onderwijsprofessionals belangrijk gevonden. Verder worden nagenoeg alle thema's wel relevant gevonden.

Aandacht leerlingenwelbevinden – prioritaire thema's

Welke thema's over leerlingenwelbevinden vind jij het belangrijkste om samen met leerlingen aandacht voor te hebben?

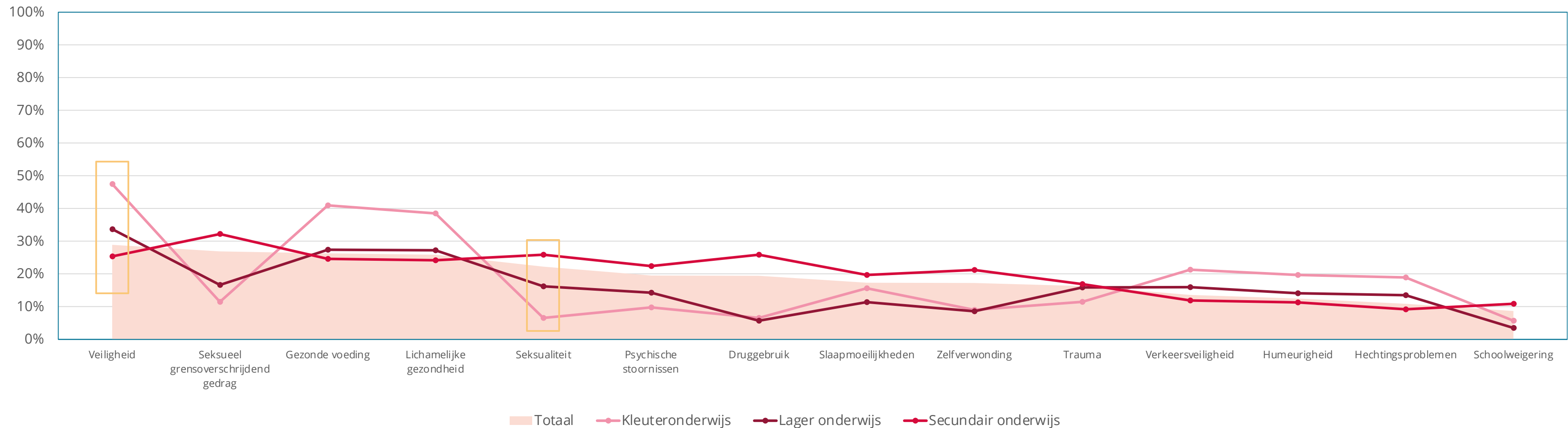

Er zijn uiteraard verschillen naargelang het onderwijsniveau waarin men actief is.

- Zo wordt in het **kleuteronderwijs fysiek welzijn** belangrijker gevonden dan in het lager of secundair onderwijs (veiligheid, gezonde voeding, lichamelijke gezondheid).
- In het **lager onderwijs** worden **pesten, sociale vaardigheden en angsten, zorgen en zenuwachtigheid** belangrijker gevonden dan in kleuter- en secundair onderwijs.
- In het **secundair onderwijs** worden een aantal aspecten van **mentaal welzijn** (depressieve gevoelens en zelfmoordgedachten, toekomstverwachtingen, psychische stoornissen en zelfverwonding), en **leeftijdsgebonden onderwerpen** als seksualiteit; seksueel grensoverschrijdend gedrag en druggebruik belangrijker gevonden dan het kleuter- en lager onderwijs.

Aandacht leerlingenwelbevinden – prioritaire thema's

Welke thema's over leerlingenwelbevinden vind jij het belangrijkste om samen met leerlingen aandacht voor te hebben?

- Er zijn uiteraard verschillen naargelang het onderwijsniveau waarin men actief is.
- Zo wordt in het **kleuteronderwijs fysiek welzijn** belangrijker gevonden dan in het lager of secundair onderwijs (veiligheid, gezonde voeding, lichamelijke gezondheid).
 - In het **lager onderwijs** worden **pesten, sociale vaardigheden en angsten, zorgen en zenuwachtigheid** belangrijker gevonden dan in kleuter- en secundair onderwijs.
 - In het **secundair onderwijs** worden een aantal aspecten van **mentaal welzijn** (depressieve gevoelens en zelfmoordgedachten, toekomstverwachtingen, psychische stoornissen en zelfverwonding), en **leeftijdsgebonden onderwerpen** als seksualiteit; seksueel grensoverschrijdend gedrag en druggebruik belangrijker gevonden dan het kleuter- en lager onderwijs.

Enkele cijfers uit voorgaand onderzoek bij leerlingen & leerkrachten

- Uit de studie Jongeren en Gezondheid, Mentaal, sociaal en fysiek welzijn¹ bleek dat de prevalentie van een aantal aspecten van mentaal welzijn tussen 2018 en 2022 duidelijk toenam; meer concreet gaat het dan om humeurigheid, slaapproblemen, zelfbeschadigend gedrag (zelfverwonding) en zelfmoordgedachten.
- In het onderzoek dat Medialaan liet uitvoeren in het kader van Rode Neuzen Dag²:
 - gaf 20% van de leerlingen aan dat er ingeplande momenten waren waarop ze over hun problemen konden praten.
 - gaf 35% van de leerlingen aan dat een leerkracht regelmatig aan hen vraagt hoe het met hen gaat.
 - werden door leerkrachten o.m. tijdsgebrek (55%), een gebrek aan kennis (53%; 2019: 'goede opleiding'), een tekort aan geschikt lesmateriaal (30%) en het gevoel niet een oplossing te kunnen bieden (38%) naar voor geschoven als problemen in het omgaan met leerlingenwelbevinden.
 - gaf 77% van de jongeren aan dat ze zichzelf kunnen zijn op school.
 - gaf 44% van de leerlingen aan les te krijgen over veilige omgang met sociale media.
- Uit het Sigma-onderzoek³ van de KU Leuven (deel 2; 2021) blijkt dat zich snel ergeren (53%), zenuwachtigheid (46%), moeite met inslapen (43%), moeite om beslissingen te nemen (als indicator van zelf-effectiviteit) (41%) en zich gauw gekwetst/geraakt voelen (37%) in de top vijf van meest gerapporteerde problemen door tieners staan.
- Uit onderzoek van de Ambrassade⁴ bij studenten uit secundair en hoger onderwijs (of al werkenden) blijkt dat
 - 58% van de jongeren het gevoel heeft dat ze zichzelf mogen/mochten zijn op school.
 - 52% meent dat een schoolvak over psychisch welzijn een grote meerwaarde zou vormen.
 - 74% vindt dat er op school meer aandacht moet worden besteed aan mentaal welzijn.
 - In het secundair onderwijs ($n < 200$) geeft
 - 52% van de scholieren aan dat ze op school nog nooit tijd besteedden aan omgaan met stress, emoties en problemen.
 - 83% aan dat ze vinden dat de school meer moet doen rond mentaal welzijn van de leerlingen.
 - 73% aan niet te weten welke afspraken en acties er op hun school zijn rond mentaal welzijn.

¹ Schrijvers, K., Dierckens, M. & Deforche B. (2023). Studie Jongeren en Gezondheid, Mentaal, sociaal en fysiek welzijn [Factsheet].

² iVOX (2019) Medialaan: Rode Neuzen Dag.

³ Center for Contextual Psychiatry (2022) Sigma. Hoe gaat het met jullie mentale welzijn?

⁴ Onderzoeksrapport Waddist: mentaal welzijn op school (2023)
<https://ambrassade.be/nl/attachments/view/Waddist%20Factsheet%206%20Mentaal%20Welzijn%20op%20school>

Deze cijfers kunnen niet één op één worden vergeleken met de huidige studie, maar wijzen in de richting van een aantal verschillen in de perceptie van leerlingen en onderwijsprofessionals als het over leerlingenwelbevinden gaat (bijv. mate waarin er aandacht is voor welbevinden, welke thema's onderwijsprofessionals belangrijk vinden vs. evoluties in prevalentiecijfers bij leerlingen ...).

Enkele cijfers uit voorgaand onderzoek bij leerlingen & leerkrachten

Resultaten Onderzoek Vlaamse Scholierenkoepel bij leerlingen secundair onderwijs ¹		Relatie met de huidige studie bij onderwijsprofessionals
Prioriteiten onderwijsbeleid	Mentaal welzijn - Moesten scholieren hun leerkrachten op bijscholing mogen sturen, dan vinden de meeste scholieren (54% van de 11.090 bevraagde scholieren) dat die bijscholing moet gaan over het mentaal welzijn van leerlingen. - Voor 37% is mentale gezondheid het belangrijkste thema waar scholieren meer over willen leren op school, het is daarmee ook het belangrijkste thema waarover scholieren secundair onderwijs willen bijleren.	Onderwijsprofessionals schatten correct in dat mentaal welzijn hét prioritaire onderwijsbeleidsthema is bij leerlingen. (cf. p 14)
	Manier van lesgeven Om echt te kunnen bijleren, vindt 59% van de scholieren het cruciaal dat de leerstof wordt verduidelijkt met voorbeelden 48% van de scholieren het ook belangrijk dat er naast woorden ook beelden worden gebruikt in de les 46% van de scholieren dat bij het begin van de les de vorige leerstof best kort wordt opgefrist 45% van de bevraagde scholieren dat de leerkracht genoeg ondersteuning moet bieden bij moeilijke opdrachten in de klas 45% dat het herhalen van de leerstof bij de start of bij het einde van de les belangrijk is 43% afwisseling in soorten oefeningen belangrijk 43% een leerkracht die regelmatig vraagt of iedereen alles begrijpt	Onderwijsprofessionals schatten terecht in dat de manier waarop les wordt gegeven in de top vijf staat van prioritaire onderwijsbeleidsthema bij leerlingen. (cf. p 14)
	Racisme op school 47% van de 11.072 bevraagde scholieren zegt in het middelbaar ooit al getuige te zijn geweest van racisme op school.	Onderwijsprofessionals onderschatten het belang dat leerlingen hechten aan het onderwijsbeleidsthema racisme op school. (cf. p 14)
	Leerlingen in kansarmoede 92% van de 10.996 bevraagde scholieren vindt het belangrijk dat het secundair onderwijs betaalbaar is voor iedereen.	Onderwijsprofessionals onderschatten het belang dat leerlingen hechten aan het onderwijsbeleidsthema leerlingen in kansarmoede. (cf. p 14)
	Wat we leren (eindtermen & lesinhoud) 87% (van de 10.930 bevraagde scholieren) vindt het (heel) belangrijk dat het onderwijs hen klaarstoomt op het volwassen leven. 43% van de bevraagde scholieren vindt dat het onderwijs hen vandaag weinig (30%) tot helemaal niet (12%) klaarstoomt op het volwassen leven. Zo'n 24% zegt dat het onderwijs hen vandaag (zeer) goed klaarstoomt. 83% van de 10.930 bevraagde scholieren vindt het (heel) belangrijk dat het onderwijs hen klaarstoomt voor de werkvloer. 88% van de bevraagde 10.930 bevraagde scholieren vindt het (heel) belangrijk dat het onderwijs hen klaarstoomt voor verdere studies. - Het belangrijkste thema waar scholieren meer over willen leren op school is mentale gezondheid (37%). Verder willen scholieren vooral graag meer bijleren over de administratie van het volwassen leven (34%), Eerste Hulp Bij Ongevallen (30%), budgetbeheer en sparen (29%) en solliciteren (24%).	Onderwijsprofessionals onderschatten het belang dat leerlingen hechten aan het onderwijsbeleidsthema eindtermen & lesinhoud. (cf. p 14)

¹ Vlaamse Scholierenkoepel (2023) De stem van 20000 scholieren – onderzoeksrapport van de Vlaamse Scholierenkoepel.
<https://www.scholierenkoepel.be/kennisbank/descholierenstem>

Enkele cijfers uit voorgaand onderzoek bij leerlingen & leerkrachten

	Resultaten Onderzoek Vlaamse Scholierenkoepel bij leerlingen secundair onderwijs ¹	Relatie met de huidige studie bij onderwijsprofessionals
Aandacht voor welbevinden	• 46% van de scholieren weet wat de school allemaal doet om het welbevinden van de leerlingen te verhogen. • 50% van de scholieren is tevreden met de manier waarop hun school aan het welbevinden van de leerlingen werkt. • Moesten scholieren hun leerkrachten op bijscholing mogen sturen, dan vindt 54% van de 11.090 bevraagde scholieren dat die bijscholing moet gaan over het mentaal welzijn van leerlingen. • 79% van de bevraagde scholieren vindt het (heel) belangrijk om te weten wat er over hen gezegd wordt op de klassenraad.	• 86% geeft aan dat leerlingenwelbevinden een belangrijk thema is voor de school/scholen waar men actief is. (p. 56) • 79% is het oneens met de stelling dat hun school weinig aandacht besteedt aan het thema. (p. 56) • Vergeleken met de andere onderwijstaken en –verantwoordelijkheden, vindt iets meer dan de helft van de onderwijsprofessionals (53%) dat het leerlingenwelbevinden hierop primeert, 41% vindt dit even belangrijk. Slechts 6% vindt leerlingenwelbevinden ondergeschikt aan de andere onderwijstaken. (p. 16) • De meerderheid van de onderwijsprofessionals is van mening dat leerlingen de mate waarin hun leerkrachten aandacht hebben voor leerlingenwelbevinden als gemiddeld tot (zeer) goed zouden evalueren; volgens hen zouden leerlingen gemiddeld 6,5 op 10 geven, met ongeveer zes op de tien (59%) die van mening zijn dat de leerlingen waarmee ze in contact komen een 7/10 of hoger zouden geven. (p. 23) • Een relevante groep onderwijsprofessionals signaleert te weinig kennis (15%), geen lesmateriaal vinden (9%), of het moeilijk vinden om leerlingenwelbevinden bespreekbaar te maken (7%) als drempels bij het aandacht hebben voor leerlingenwelbevinden. (p. 21) • 82% geeft aan dat er op klassenraden effectief rekening wordt gehouden met het welbevinden van individuele leerlingen. (p. 56) • 71% bespreekt tijdens klassenraden leerlingen waarbij men problemen met het welbevinden vermoedt. (p. 17)

¹ Vlaamse Scholierenkoepel (2023) De stem van 20000 scholieren – onderzoeksrapport van de Vlaamse Scholierenkoepel.
<https://www.scholierenkoepel.be/kennisbank/descholierenstem>

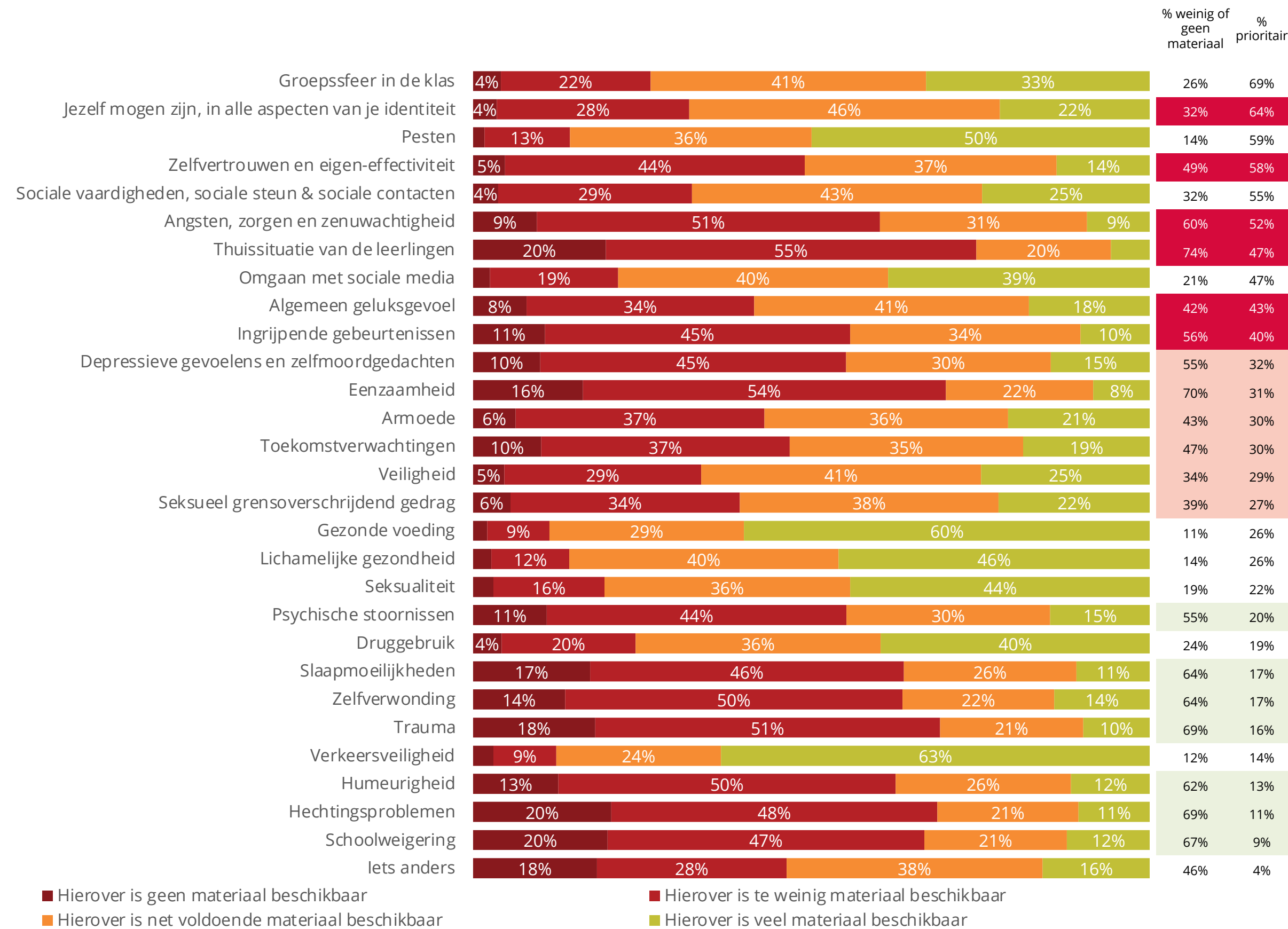
Enkele cijfers uit voorgaand onderzoek bij leerlingen & leerkrachten

	Resultaten Onderzoek Vlaamse Scholierenkoepel bij leerlingen secundair onderwijs ¹	Relatie met de huidige studie bij onderwijsprofessionals
Aandacht voor specifieke thema's welbevinden	Pesten 38% van de 11.103 bevraagde scholieren werd ooit al gepest in het middelbaar door een andere leerling op school. Daarvan werd 21% al meerdere keren gepest en 18% 'slechts' één keer gepest (in het middelbaar).	59% van de onderwijsprofessionals vindt pesten een belangrijk thema om samen met leerlingen aandacht voor te hebben; Top 3 thema. (p. 24)
	Sfeer 82% van de 11.103 bevraagde scholieren voelen zich veilig op school. - Een hechte klasgroep is voor 63% van de bevraagde scholieren een vereiste om zichzelf te kunnen zijn op school.	Groeps sfeer is voor onderwijsprofessionals het belangrijkste thema om aandacht voor te hebben met leerlingen (69%). (p. 24)
	Eenzaamheid 70% van de bevraagde scholieren voelt zich niet vaak eenzaam op school. 25% voelt zich wel vaak alleen op school.	- Eenzaamheid wordt door 31% van de onderwijsprofessionals als belangrijk thema genoemd. (p. 24) - Tegelijk is hierover bovengemiddeld weinig materiaal beschikbaar om het thema te behandelen of bespreekbaar te maken. (p. 33)
	Stress 95% van de 11.103 scholieren die de vragenlijst invulden geeft aan stress te ervaren door school (van een 'beetje' tot 'heel veel').	52% van de onderwijsprofessionals vindt angsten, zorgen en zenuwachtigheid een belangrijk thema om samen met leerlingen aandacht voor te hebben; top 6 thema. (p. 24) - Tegelijk is hierover bovengemiddeld weinig materiaal beschikbaar om het thema te behandelen of bespreekbaar te maken. (p. 33)
	Jezelf kunnen zijn 65% van de 11.072 bevraagde scholieren geeft aan dat ze eerder wel of helemaal zichzelf kunnen zijn op school - Om zichzelf te kunnen zijn op school hebben scholieren voornamelijk nood aan - onderling respect voor elkaar (71%) - een veilige sfeer op school (64%) - een hechte klasgroep (63%) - geen al te strenge regels rond kledij (55%) - leerkrachten die aandacht hebben voor de persoon achter de leerling (51%) - geen verbod op levensbeschouwelijke kentekens zoals bvb. hoofddoeken (50%) 60% van de bevraagde scholieren vindt dat hun school genoeg doet om ervoor te zorgen dat leerlingen zichzelf kunnen zijn op school. 66% van de bevraagde scholieren voelt zich meestal goed in hun vel op school	Jezelf mogen zijn is voor onderwijsprofessionals het tweede belangrijkste thema om aandacht voor te hebben met leerlingen (64%). (p.24)

¹ Vlaamse Scholierenkoepel (2023) De stem van 20000 scholieren – onderzoeksrapport van de Vlaamse Scholierenkoepel.
<https://www.scholierenkoepel.be/kennisbank/descholierenstem>

Aandacht leerlingenwelbevinden – beschikbaarheid materiaal

Je vindt onderstaande thema's het belangrijkste om samen met leerlingen aandacht voor te hebben. Is er naar jouw aanvoelen voldoende materiaal te vinden om dit thema goed te behandelen of bespreekbaar te maken met leerlingen?

Voor slechts een minderheid van de thema's is er volgens de deelnemende onderwijsprofessionals veel materiaal beschikbaar (verkeersveiligheid, gezonde voeding, pesten) om dit goed te kunnen behandelen of bespreken, terwijl voor heel wat thema's meer dan de helft van de onderwijsprofessionals die deze thema's belangrijk vinden aangeeft dat er geen of te weinig materiaal beschikbaar is.

Om hierin een eerste prioritering aan te brengen, werden de thema's gerangschikt naar belangrijkheid volgens de deelnemers aan de studie om vervolgens te bekijken welke belangrijke thema's kampen met een gebrek aan beschikbaar materiaal.

Belangrijkste thema's (=meer dan 40% vindt ze belangrijk), met een gebrek aan materiaal:

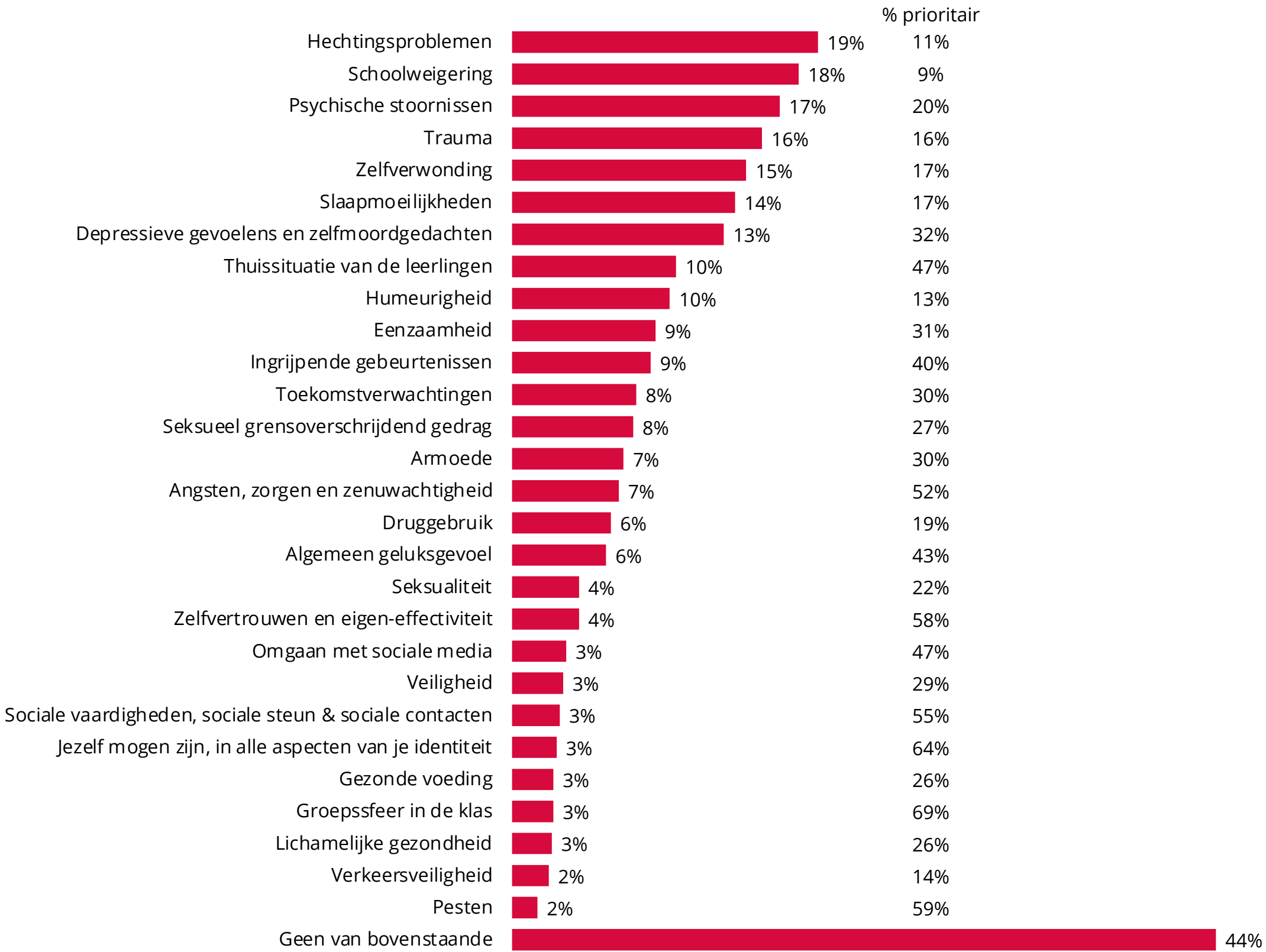
- Jezelf mogen zijn
- Zelfvertrouwen en eigen-effectiviteit
- Angsten, zorgen en zenuwachtigheid
- Thuis situatie van de leerlingen
- Algemeen geluksgevoel
- Ingrijpende gebeurtenissen

Aandacht leerlingenwelbevinden – niet prioritaire thema's omwille van te weinig materiaal

Je vindt onderstaande thema's over leerlingenwelbevinden minder prioritair. Voor welke van deze thema's is het feit dat je geen of onvoldoende goed materiaal vindt om met dit thema aan de slag te gaan een reden om dit thema niet aan te kaarten?

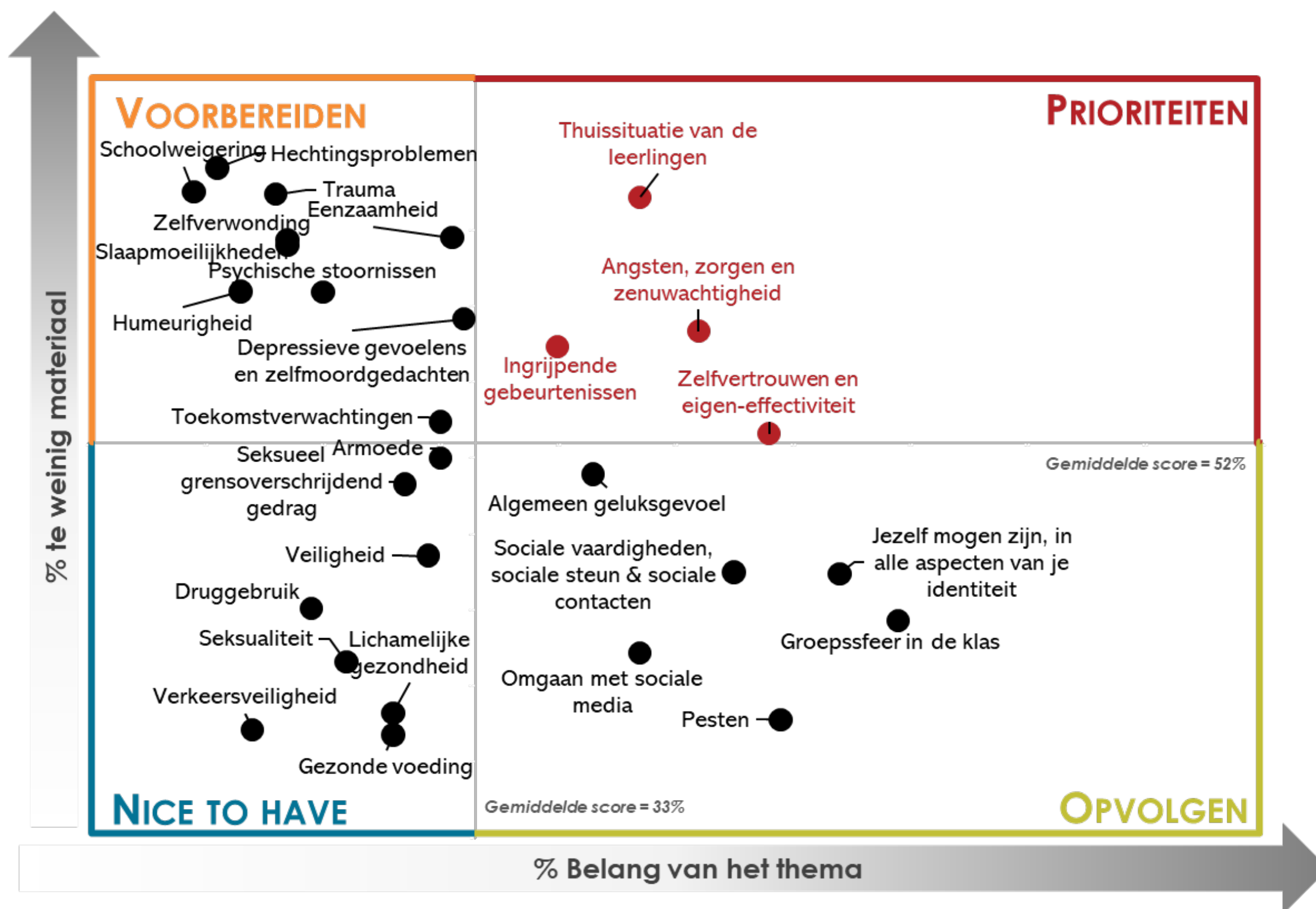
Voor nagenoeg alle thema's die initieel als minder belangrijk worden aangevoeld, geldt dat ook het gebrek aan materiaal om met het thema aan de slag te gaan, een reden is om het thema niet aan te kaarten. Dit geldt vooral (>10%) voor de thema's

- hechtingsproblemen
- schoolweigering
- psychische stoornissen
- trauma
- zelfverwonding
- slaapmoeilijkheden
- depressieve gevoelens en zelfmoordgedachten

Aandacht leerlingenwelbevinden

Belang x beschikbaarheid materiaal

- Welke thema's over leerlingenwelbevinden vind jij het belangrijkst om samen met leerlingen aandacht voor te hebben?
- Je vindt onderstaande thema's het belangrijkst om samen met leerlingen aandacht voor te hebben. Is er naar jouw aanvoelen voldoende materiaal te vinden om dit thema goed te behandelen of bespreekbaar te maken met leerlingen?
- Je vindt onderstaande thema's over leerlingenwelbevinden minder prioritair. Voor welke van deze thema's is het feit dat je geen of onvoldoende goed materiaal vindt om met dit thema aan de slag te gaan een reden om dit thema niet aan te kaarten?

- Prioriteiten: bovengemiddeld belangrijke thema's met bovengemiddeld te weinig aanbod
- Voorbereiden: momenteel benedengemiddeld belangrijke thema's met bovengemiddeld gebrek aan materiaal. Verschuivingen in de opvattingen hierover (zie bijv. de recente persaandacht voor zelfverwonding bij jongeren) kunnen ervoor zorgen dat deze thema's plots prioriteiten worden.
- Nice to have: momenteel benedengemiddeld belangrijke thema's met benedengemiddeld gebrek aan materiaal.
- Opvolgen: bovengemiddeld belangrijke thema's met momenteel een toereikend aanbod; evoluties en nieuwe ontwikkelingen opvolgen en verwerken in het aanbod aan materialen.

Uitbreiding van de thema's

De thema's die in de groep van het **secundair onderwijs** naar voor komen, zijn thema's die verband houden met

- Digitale opvoeding
 - gevaren van sociale media
 - cyberpesten
 - gamen
 - schermtijd
- Respectvol communiceren
- Diversiteit
- Hulp bij studiekeuze
- Hygiëne
- Burgerzin

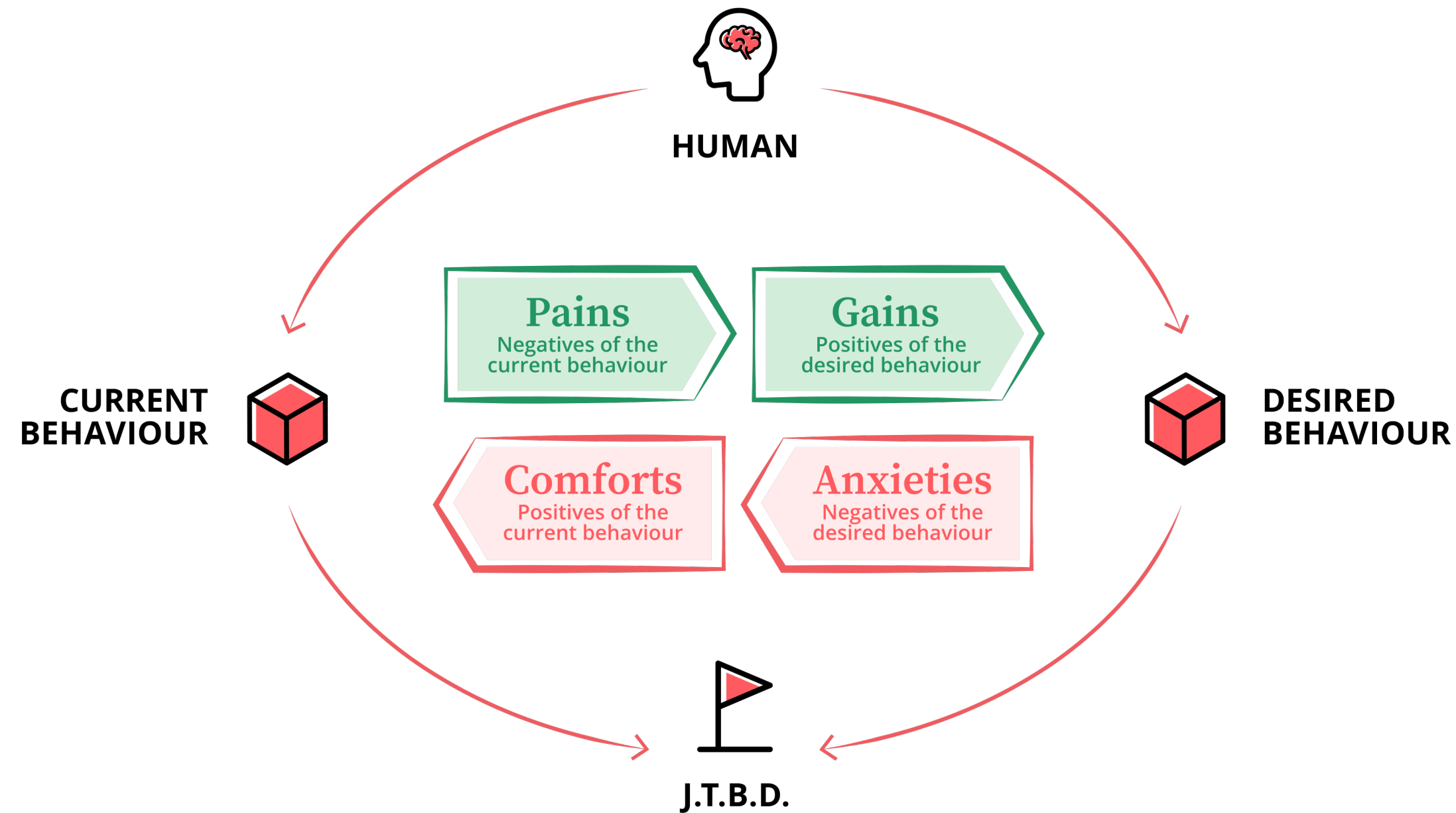
De thema's die in de groep van het **kleuter/lager onderwijs** naar voor komen, zijn thema's die verband houden met

- Verdraagzaamheid
 - diversiteit & anders zijn
 - racisme (ook Sint & Piet)
 - religie
- Gevaren van sociale media & cyberpesten
- Sociale vaardigheden bv. hoe uit ik mijn gevoelens
- Armoede
- Actualiteit

Bij de kwalitatieve bevraging werd de open vraag gesteld welke thema's wenselijk zouden zijn om toe te voegen aan de reeds bestaande thema's.

De thema's die ter sprake kwamen, zijn thema's die de leerkrachten enerzijds zouden helpen om individuele vragen in de klasgroep te bespreken (bv. hulp bij studiekeuze, hygiëne) en anderzijds vragen/problemen die verband houden met samenleven in groep (bv. diversiteit, respect, verdraagzaamheid, cyberpesten)

Leerkrachten en welbevinden - Design Thinking Methode

© All rights reserved SUE | Behavioural Design BV

We passen de methode van Design Thinking toe op de bevindingen van dit onderzoek.

Design Thinking is een methode waarbij de mens centraal staat, in dit geval de leerkracht die al dan niet begaan is met het welbevinden van leerlingen. De doelstelling is de 'Job-to-be-Done' en stellen we voorop om van huidig gedrag naar gewenst gedrag te evolueren.

Om deze evolutie in kaart te brengen, werken we in 4 kwadranten waarbij gezocht wordt naar

- de drempels om de stap naar het gewenste gedrag te zetten waardoor men het huidige gedrag aanhoudt,
- de comfort zone van het huidige gedrag
- de voordelen van het gewenste gedrag
- de angst om het huidige gedrag los te laten en naar het gewenste gedrag te evolueren.

Leerkrachten en welbevinden

Pains

“Je zit met een groep kinderen, het geheel is honderd keer meer dan de som van de delen. Als het een groep is die niet goed aan elkaar hangt, niet het leren bevordert en niet mekaar versterkt dan leeft er iets dat niet ok is, je kan elke groep wel in een juiste richting proberen te krijgen maar dat kost inzet. De dynamiek die in een groep heerst doet veel aan welbevinden.” (S)

“We zitten met een mix van heel veel kinderen en problematieken in de klas en kinderen die een beetje uit de boot vallen. Het aanvaarden van elkaars anders zijn, is nog niet altijd gemakkelijk.” (LK)

“Je moet nog kunnen werken... en dan verwachten ze nog veel verslagen.

Maar eigenlijk naar verdraagzaamheid toe en sociale vaardigheden is dat eigenlijk een moeilijke doelgroep (BO & autisme). Ja, vooral omdat je ook met die factor agressie zit in die groep, want zij worden snel boos als er iets niet lukt en ze kunnen zich moeilijk uiten, zeker in groep.” (LK)

De complexiteit en diversiteit in een klas blijkt een drempel te zijn om bepaalde thema's in groep te bespreken.

Daarnaast vergroot de hoeveelheid problematieken binnen éénzelfde klasgroep de complexiteit om bepaalde thema's te bespreken.

Leerkrachten en welbevinden

Comforts

“Wat ook een belangrijk aspect is, het hangt af van het vak dat ik geef, want ik moet mijn leerplan volgen dus tegen het einde van het jaar moet ik x aantal hoofdstukken hebben gezien.” (S)

“Je moet beseffen als leerkracht, tot hier loopt mijn expertise en wanneer geef ik het door.” (S)

“Bij ons op school was het zo dat leerlingen zich hadden ingeschreven voor de Rode Neuzendag, 2 collega's zijn naar die infomiddag gegaan en uiteindelijk hebben ze dat op school verteld maar dan stopte het verhaal. Het is stil gevallen. Af en toe wordt het nog weleens opgepikt maar het is niet meer dat concrete van toen. Er wordt niet meer aan gedacht. Je hebt dan corona gehad en dan is het heel hard achteruit gegaan.” (S)

Leerkrachten die minder prioriteit geven aan welbevinden, voelen zich niet altijd geschikt of geschoold of de juiste persoon om leerlingen hierin te begeleiden.

Daarom opteren ze voor de gekende materie en blijven zo in hun comfort zone.

Leerkrachten en welbevinden

Gains

"Als je erop inzet...het is een investering van een aantal minuten voor elke les en naar het einde van het schooljaar loont dat ook echt." (S)

"Bij onze school heeft elke leerling de kans om één van de leerkrachten aan te duiden als vertrouwensleerkracht." (S)

"Ik denk dat die radar belangrijk is en dat het belangrijk is dat je er iets mee doet." (S)

"Een voordeel is dat bij ons op school - buitengewoon onderwijs - het de gewoonte is om elke week klassenraden te doen met als resultaat dat je dingen sneller opmerkt en je sneller kan reageren." (S)

"Iedereen vraagt een duidelijke structuur, een veilige omgeving. Dan valt of staat alles met klasmanagement, respectvol omgaan met elkaar, dat is belangrijk als ik iets wil aanpakken of wil dat een leerling mij in vertrouwen neemt." (S)

"Dat ze zich goed voelen bij jou en geborgen voelen, bij kleuters is dat essentieel, dat is de basis. Dat ze voelen dat je als leerkracht toegankelijk bent, dat je luistert naar hen." (LK)

"Iedereen heeft natuurlijk recht op een eigen mening maar ik vind het belangrijk dat er een basisrespect is, nu wil ik er ook vaker op ingaan want de grote diversiteit zorgt soms voor problemen in de groep." (LK)

De voordelen die deze extra aandacht oplevert, zijn onmiskenbaar: de leerkrachten merken sneller op wat er in de klasgroep leeft en kunnen er dan ook sneller op inspelen, in de klas stijgt het respect voor elkaars mening en het vertrouwen van de leerlingen in de leerkrachten is groter.

Het valt op dat leerkrachten die welbevinden belangrijk vinden, het belang ervan niet ondergeschikt stellen aan de reguliere lessen.

Leerkrachten die aandacht geven aan het welbevinden van leerlingen, zetten er sterk op in en gaan op zoek naar verschillende manieren om het bespreekbaar te maken.

Leerkrachten en welbevinden

Anxieties

"Bv. het derde, heeft een gigantische achterstand dus ik heb weinig marge om iets anders te doen met mijn lessen dan gewoon les te geven. We hebben nog steeds onze quota wat we moeten doen tegen het einde van de les." (S)

"Ik ben docente, ik ben hun moeder niet, ik ben hun vriendin niet. Sommige rollen wil ik doorschuiven naar de opvoeding thuis." (S)

"Wat ik mis, ik ben les aan het geven in 4 groepen: beperking psychisch, taalachterstand, op den duur heb je eigenlijk tekort aan individueel contact in mijn klasmanagement om iedereen content te stellen. Dyslectie, autisme, hoogbegaafden, taalachterstand en de zwakkeren, allemaal bij elkaar." (S)

"Ik werk in een school met 80-90% kinderen die een andere achtergrond hebben, dus niet enkel de taal de anders is, maar we hebben een hele variatie aan thuissituaties, andere talen maar ook problematieken. Ik heb nu een kleine klas, 18 kinderen, maar onze capaciteit ligt op 24. Het is soms echt water naar de zee dragen." (LK)

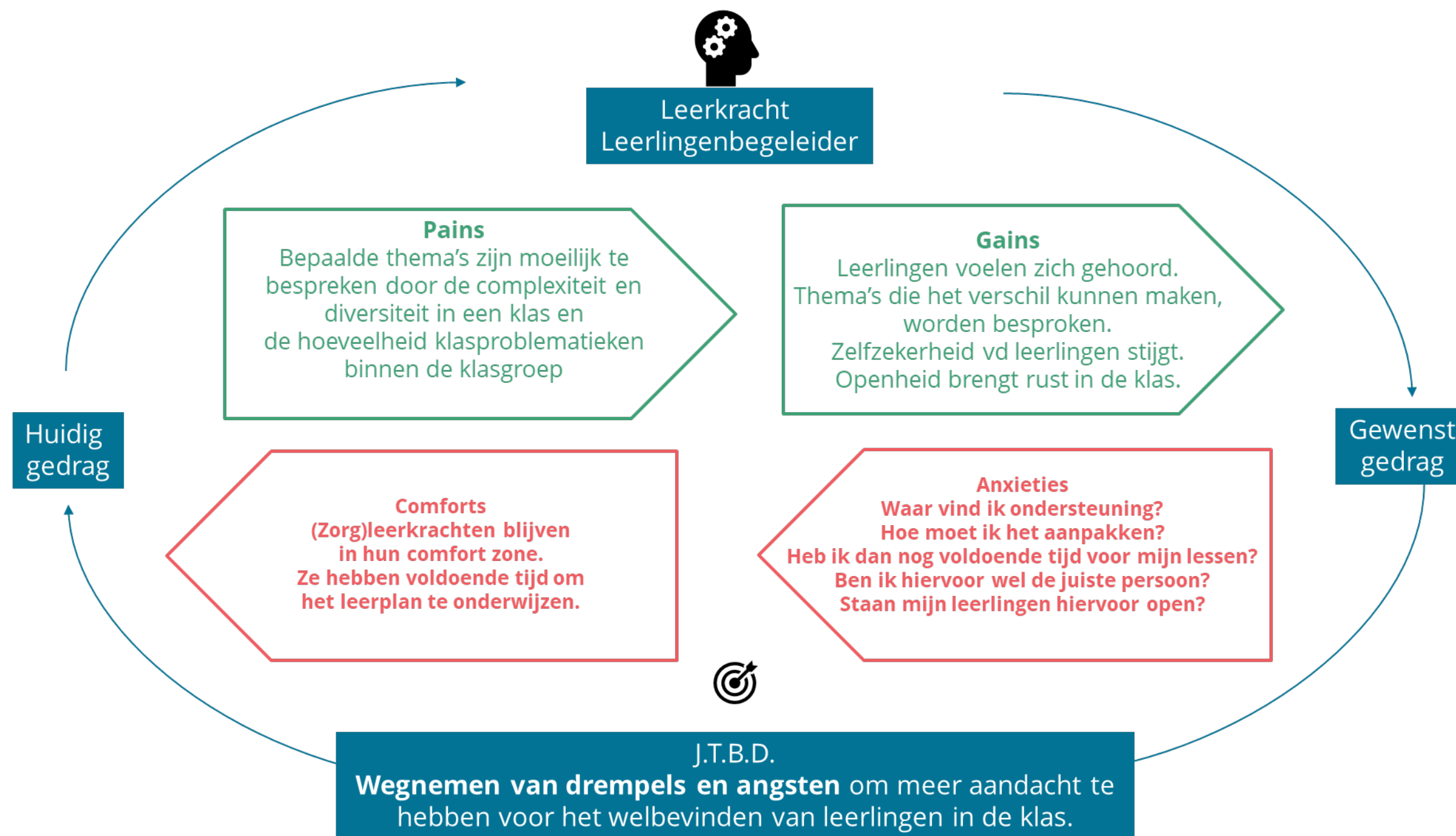
"Wat er ook meer en meer is, toch bij mij op school, dat we soms ook echt ouders moeten gaan opvoeden, die dan ook aan kinderen zeggen: je moet wraak nemen als er iets wordt gedaan, je moet terugslaan. Wij zeggen: je mag dat niet doen, dat moet je eigenlijk vermijden en dan komen ze thuis en daar zeggen de ouders het tegengestelde." (LK)

De angsten die leven, spelen zich af op deze domeinen:

- Achterstand op het leerplan
- Verschillende visie t.o.v. de opvoeding thuis
- Moeilijk bespreekbaar in groep omwille van de hoeveelheid van 'problematieken' en profielen van de leerlingen

Leerkrachten en welbevinden

J.T.B.D.
Wegnemen van drempels en angsten om meer aandacht te hebben voor het welbevinden van leerlingen in de klas.

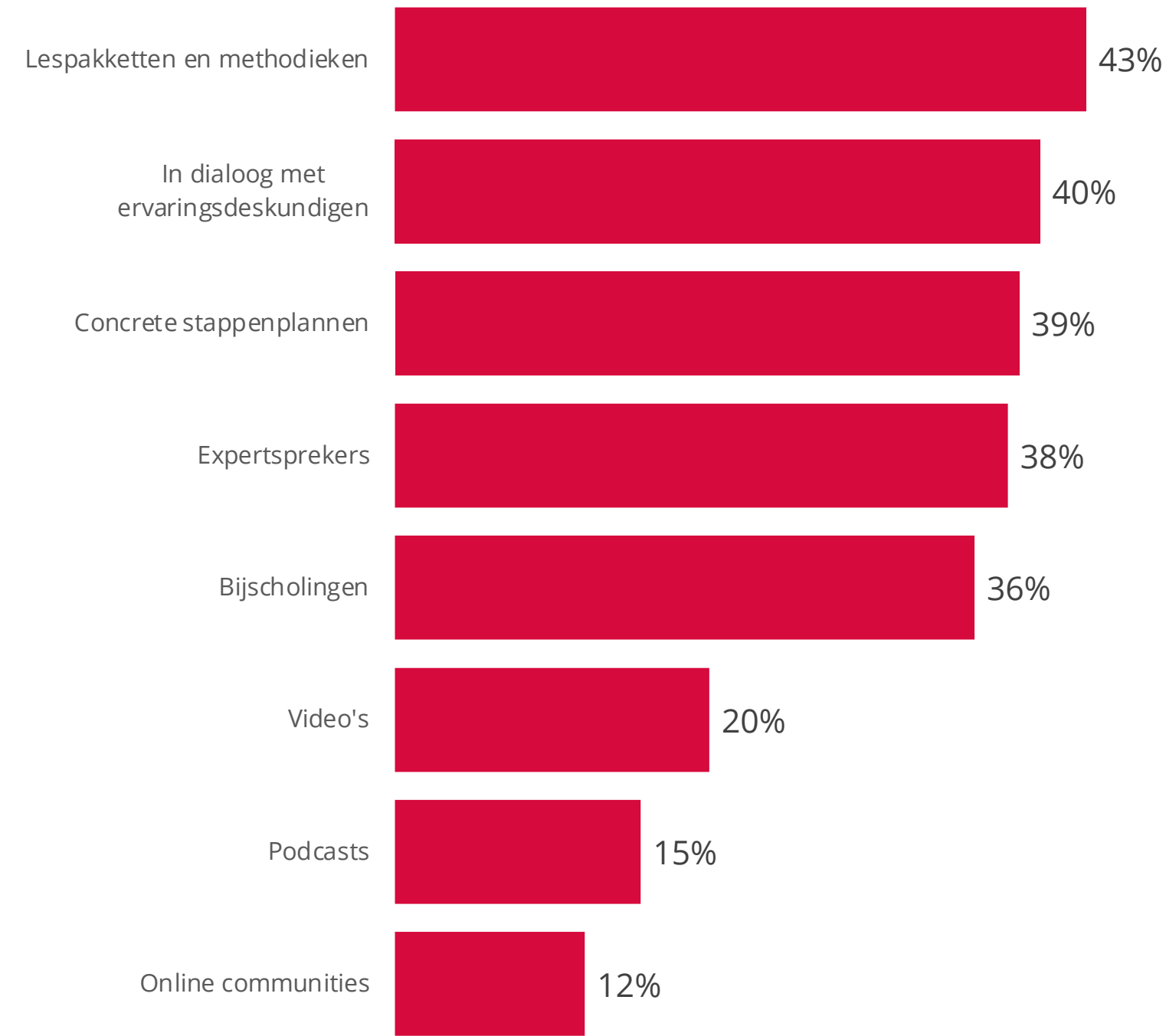
HOE?

- Meer onder de aandacht brengen en meer communiceren dat aandacht voor welbevinden bijdraagt aan rust in de klas en een beter klasmanagement en dat het dus zowel voor de leerlingen als voor leerkrachten loont om rond welbevinden te werken.
- Een aanbod ontwikkelen dat welbevinden integreert in het leerplan zodat de tijd die besteed moet worden aan de lespakketten niet in het gedrang komt.
- Meer communiceren rond de tools en het aanbod van de SSA zodat een groter aantal leerkrachten SSA kent en gebruikt.
- Leerkrachten overtuigen dat ze een cruciale rol kunnen spelen om bij te dragen aan het welbevinden van leerlingen.
- Naast het inhoudelijke, ook methodieken ontwikkelen om, niettegenstaande de diversiteit en de complexiteit van de klasgroep, toch het gesprek te kunnen en durven aangaan rond welbevinden bv. verbindend communiceren.
- Naast het "reguliere" aanbod, ook materiaal ontwikkelen voor specifieke doelgroepen (bv. leerlingen met autisme) of in andere talen (bijv. voor okan-leerlingen).

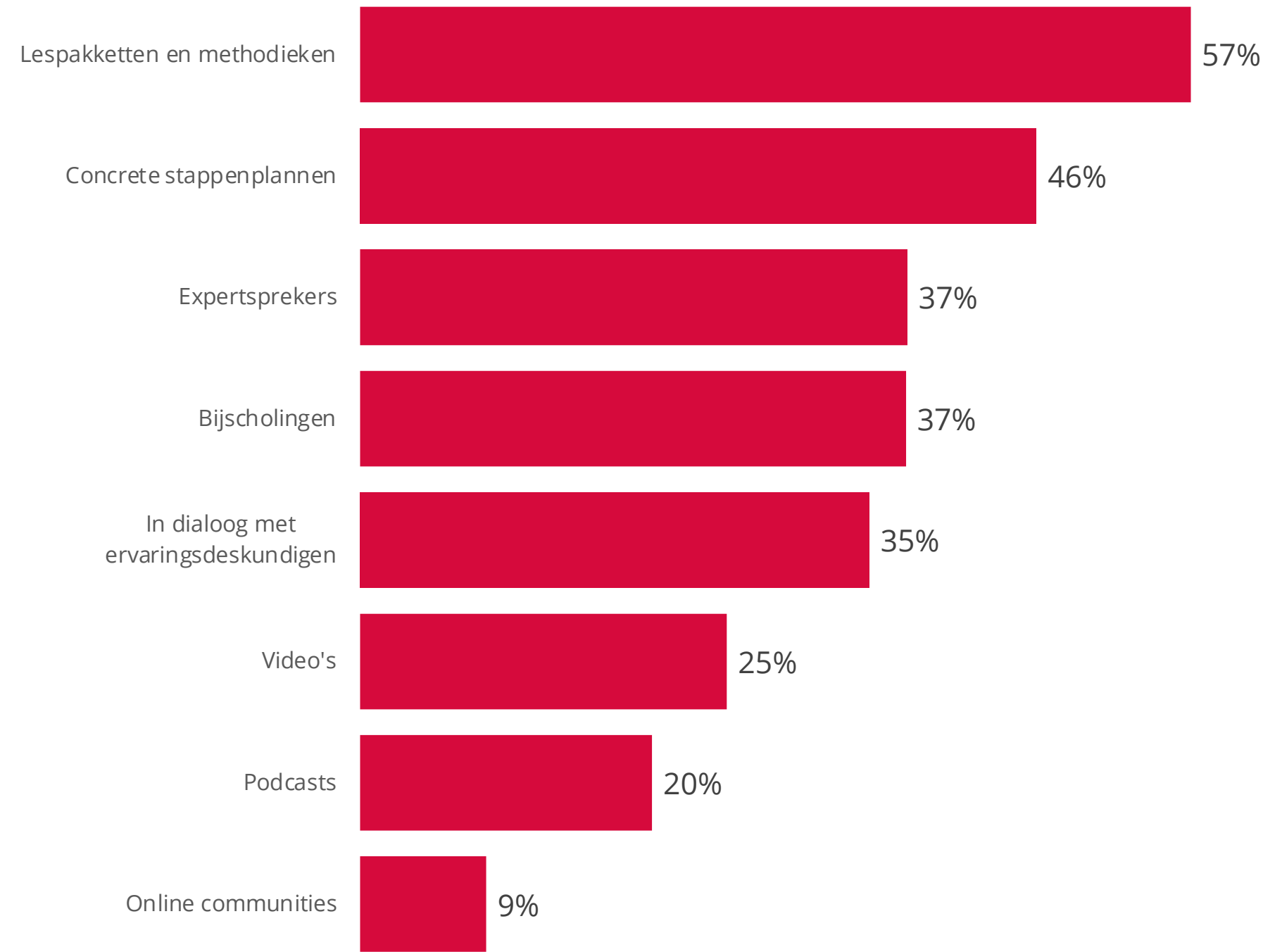
Leerlingenwelbevinden – behoeften extra materialen – prioritaire thema's

Voor onderstaande thema's over leerlingenwelbevinden is er naar jouw mening geen of onvoldoende materiaal ter beschikking. Van welke materialen zou een ruimer aanbod voor deze thema's nuttig zijn voor jou als onderwijsprofessional?

Thuisituatie van de leerlingen

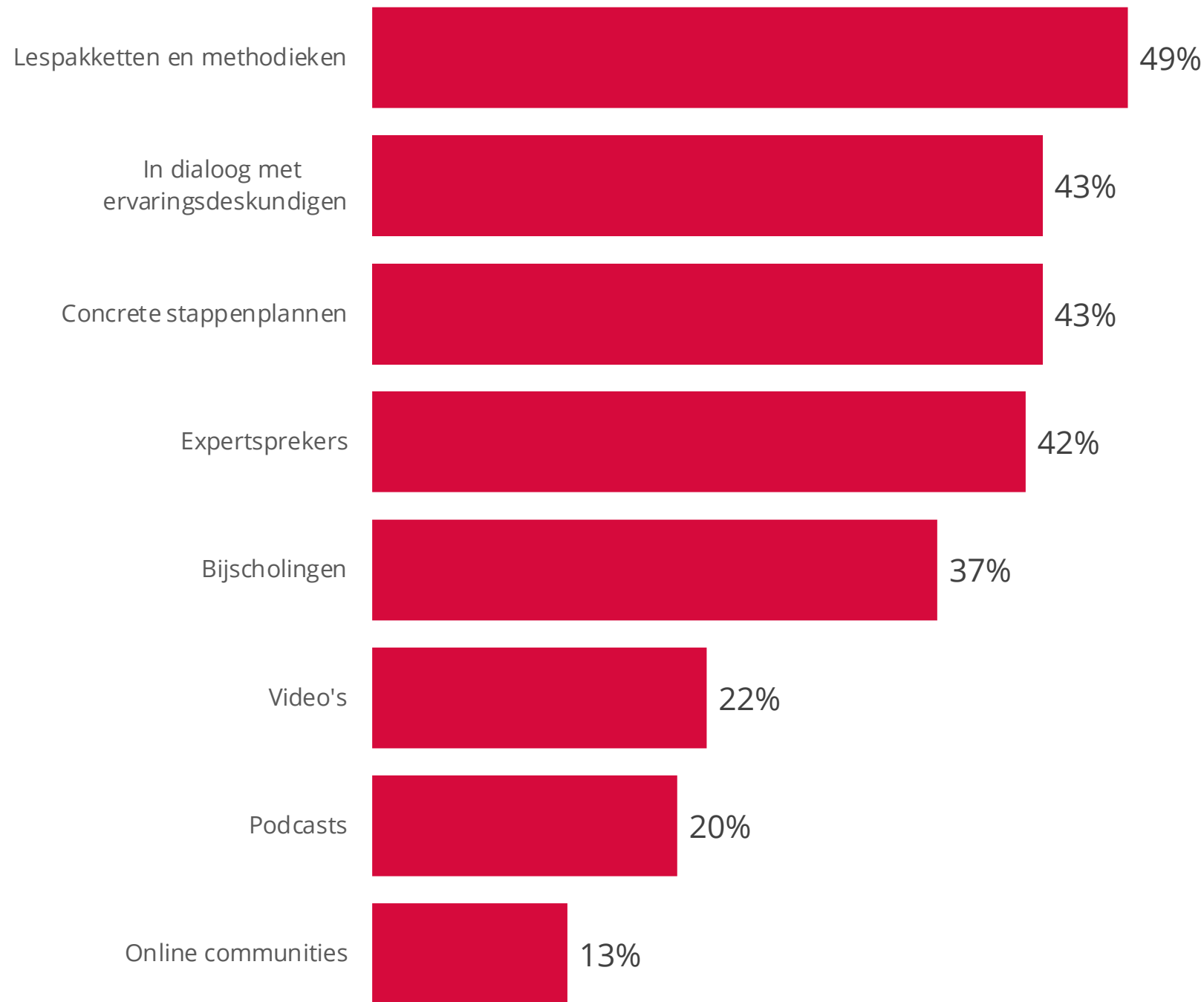
Angsten, zorgen & zenuwachtigheid

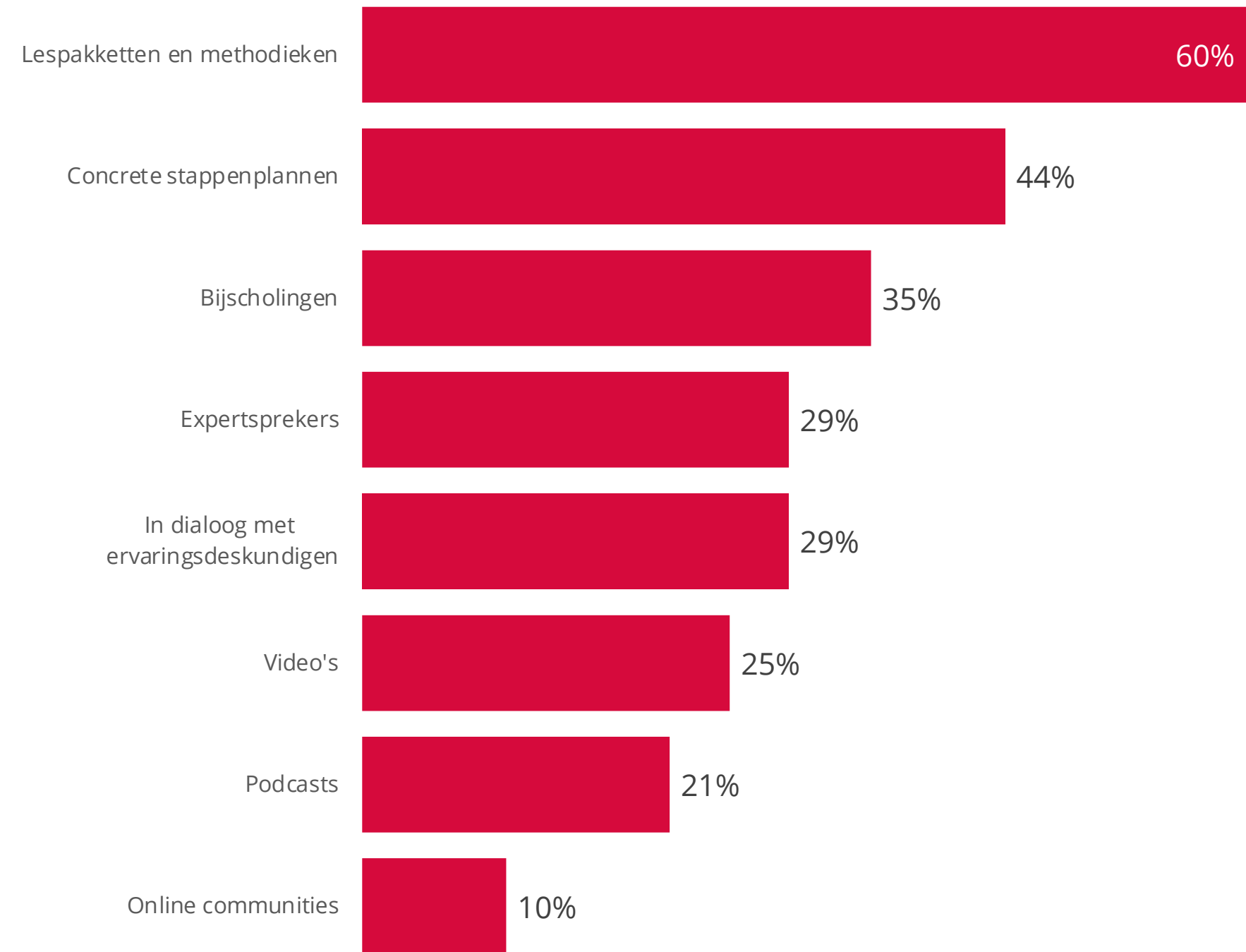
Leerlingenwelbevinden – behoeften extra materialen – prioritaire thema's

Voor onderstaande thema's over leerlingenwelbevinden is er naar jouw mening geen of onvoldoende materiaal ter beschikking. Van welke materialen zou een ruimer aanbod voor deze thema's nuttig zijn voor jou als onderwijsprofessional?

Depressieve gevoelens & zelfmoordgedachten

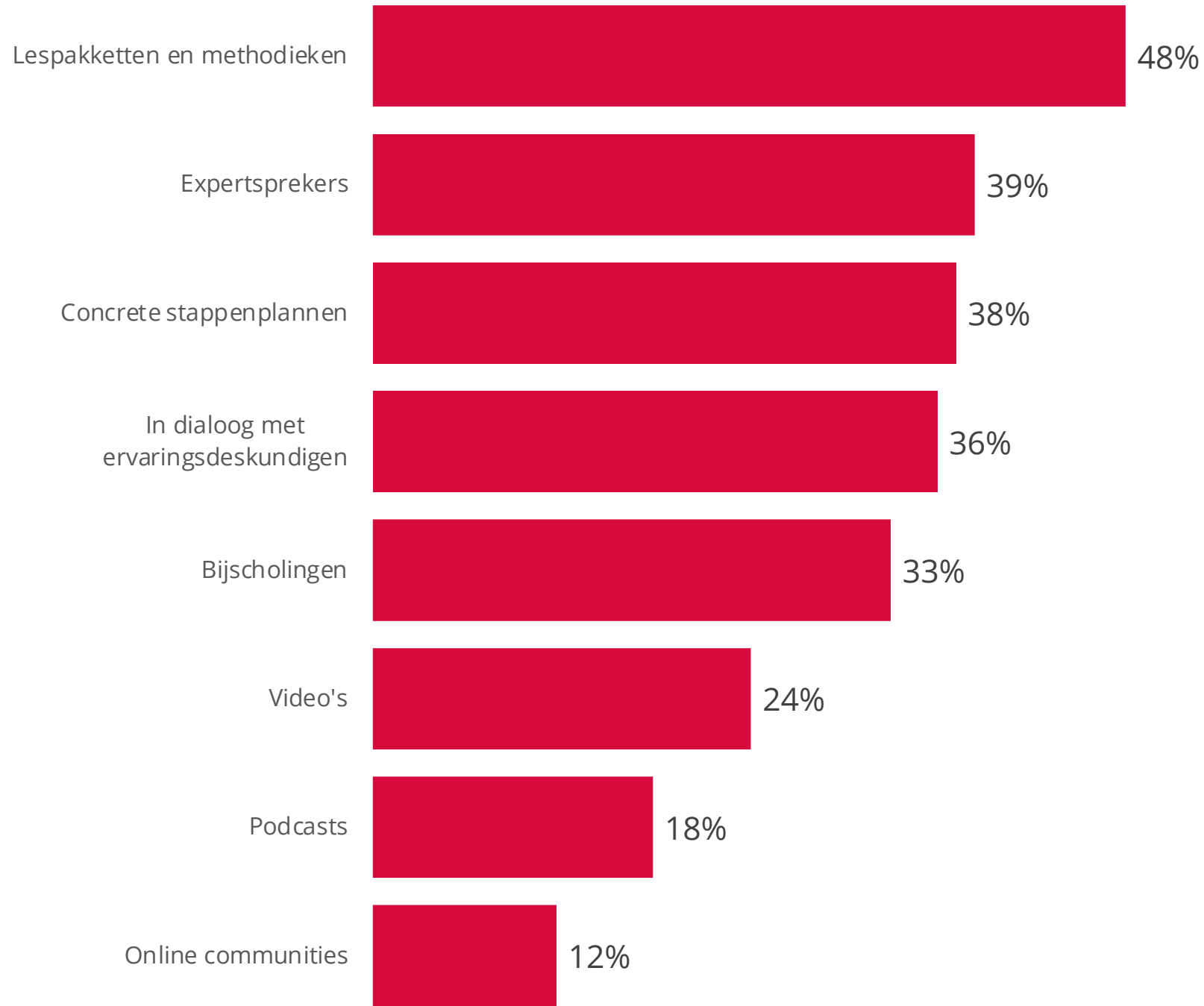
Zelfvertrouwen & eigen-effectiviteit

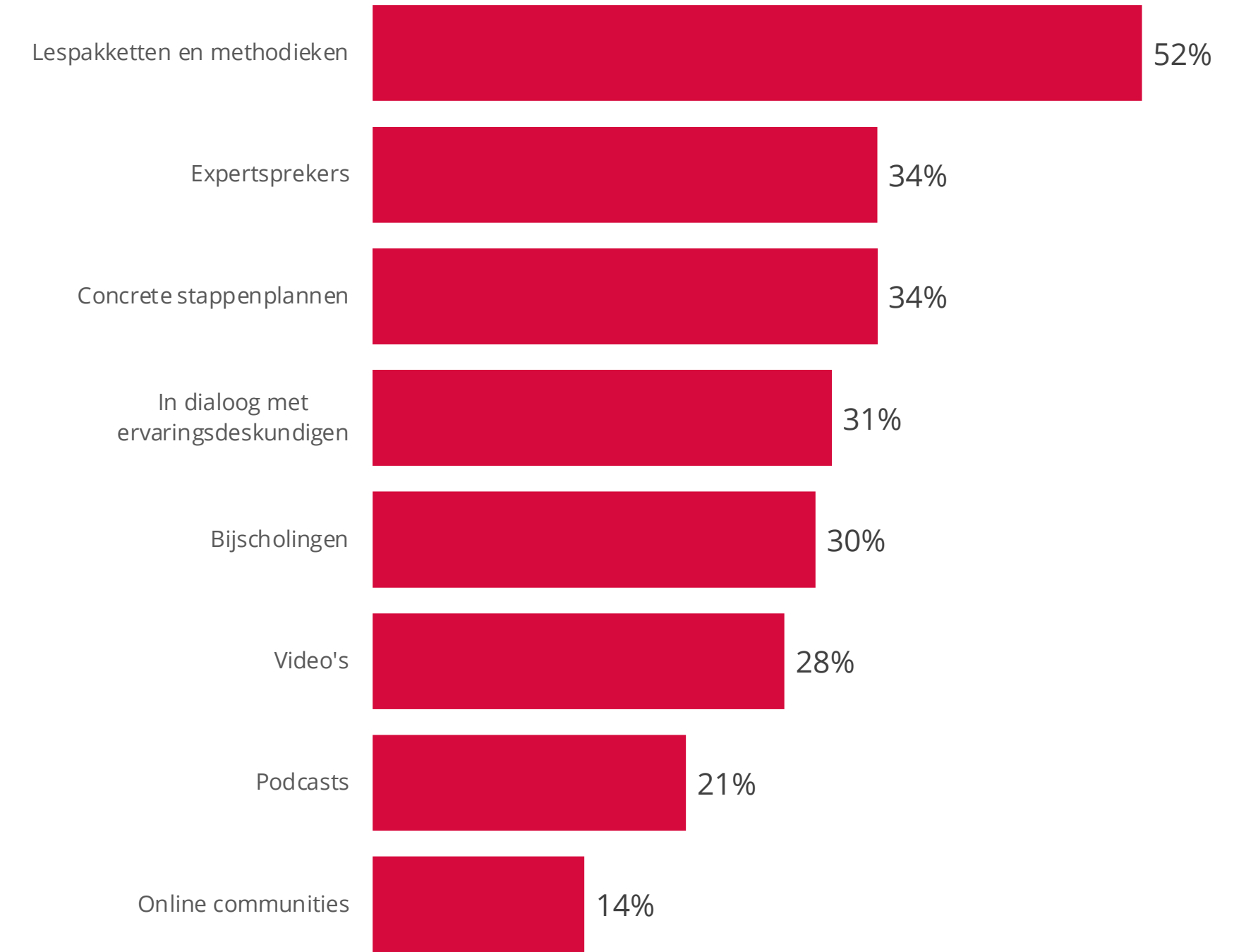
Leerlingenwelbevinden – behoeften extra materialen – prioritaire thema's

Voor onderstaande thema's over leerlingenwelbevinden is er naar jouw mening geen of onvoldoende materiaal ter beschikking. Van welke materialen zou een ruimer aanbod voor deze thema's nuttig zijn voor jou als onderwijsprofessional?

Ingrijpende gebeurtenissen

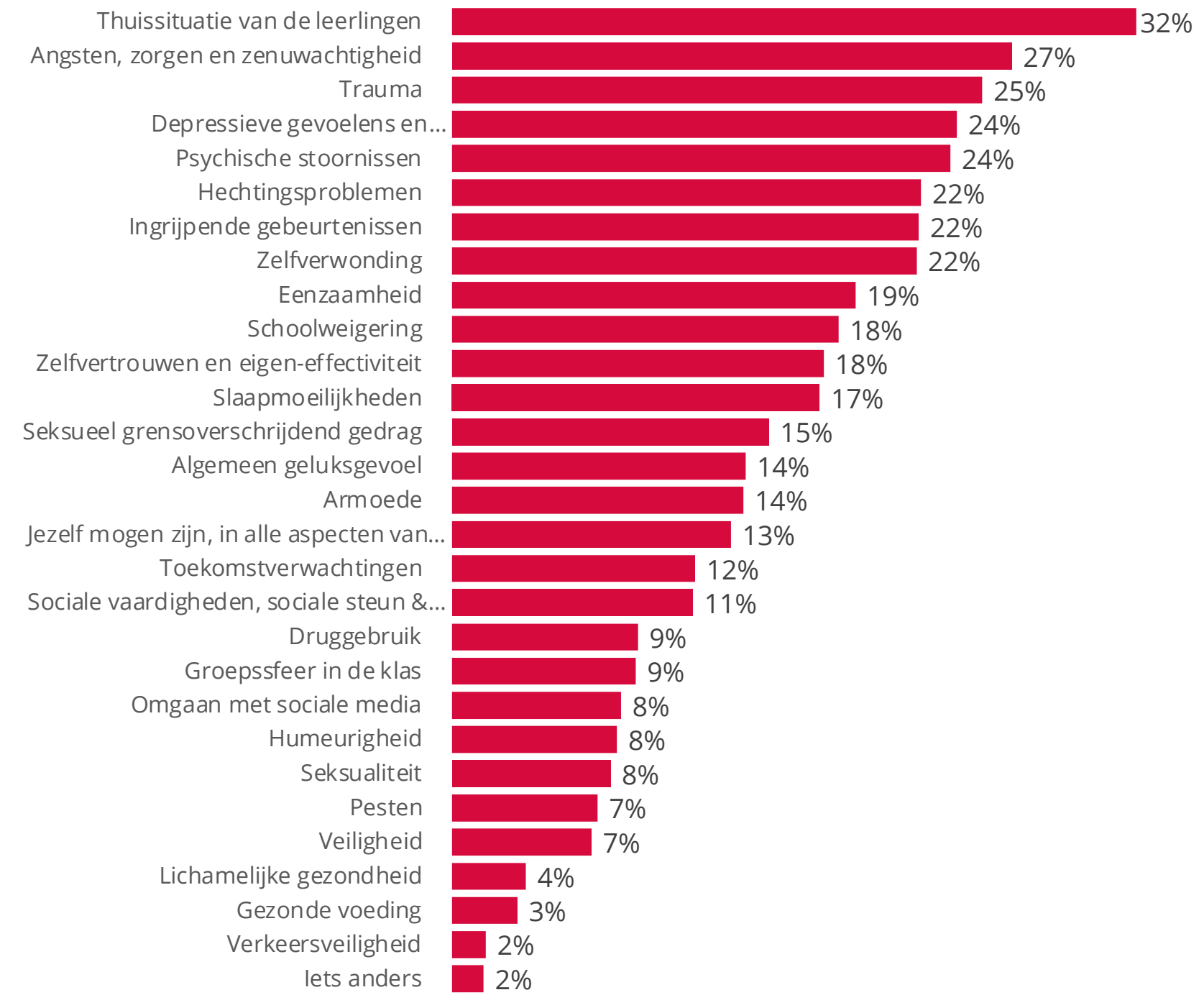
Eenzaamheid

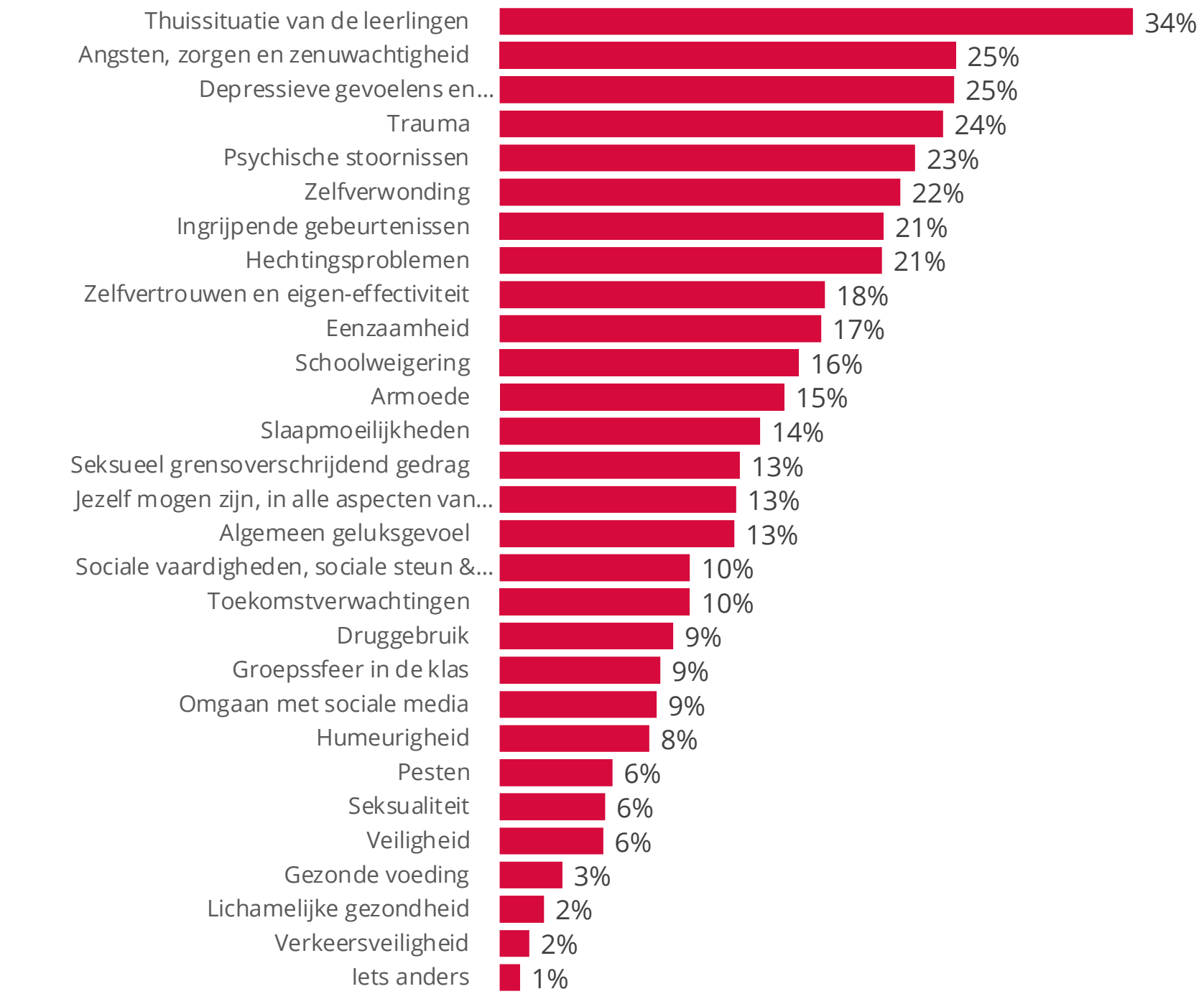
Leerlingenwelbevinden – behoeften extra materialen

Voor onderstaande thema's over leerlingenwelbevinden is er naar jouw mening geen of onvoldoende materiaal ter beschikking. Van welke materialen zou een ruimer aanbod voor deze thema's nuttig zijn voor jou als onderwijsprofessional?

Expertsprekers

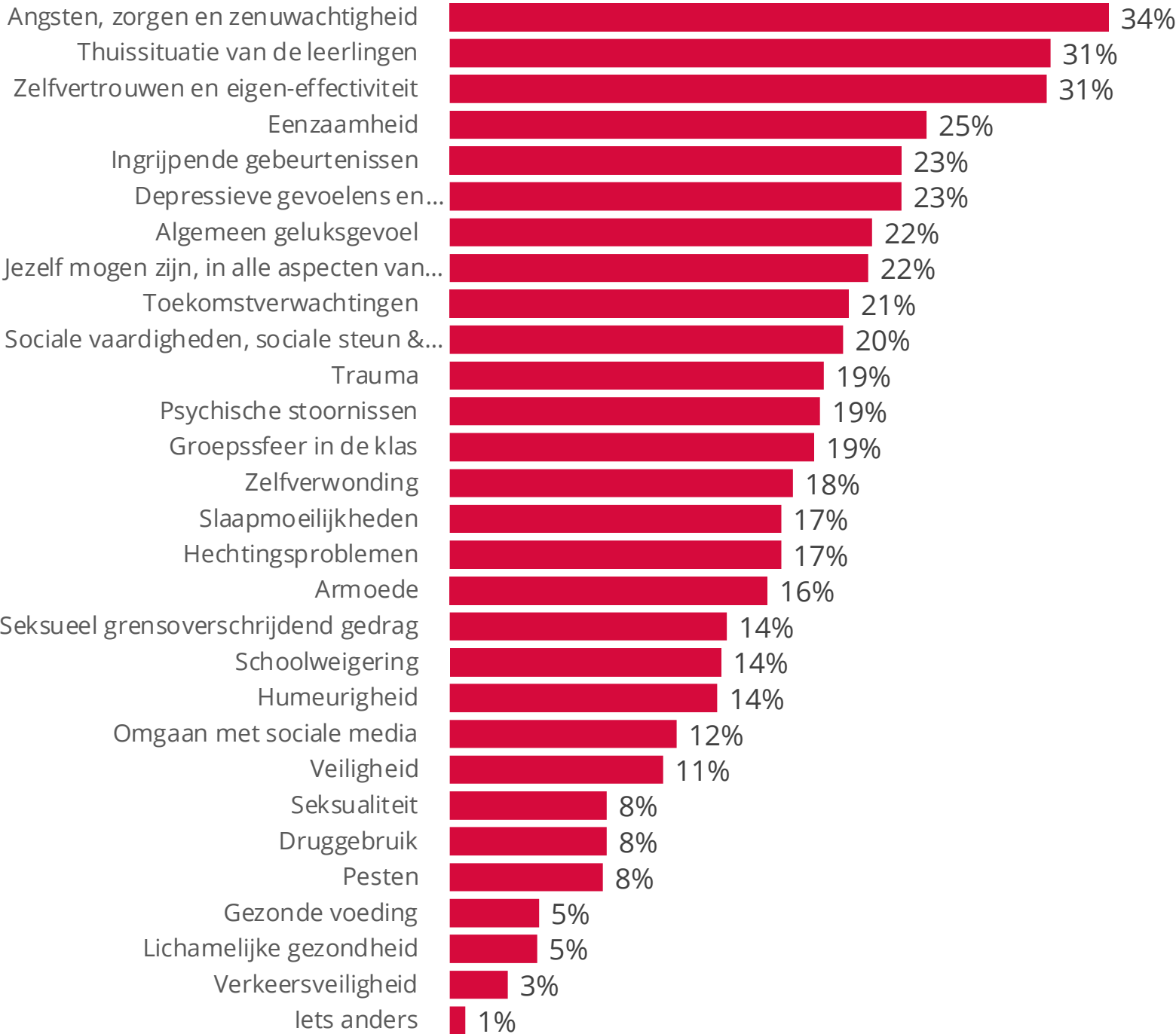
In dialoog met ervaringsdeskundigen

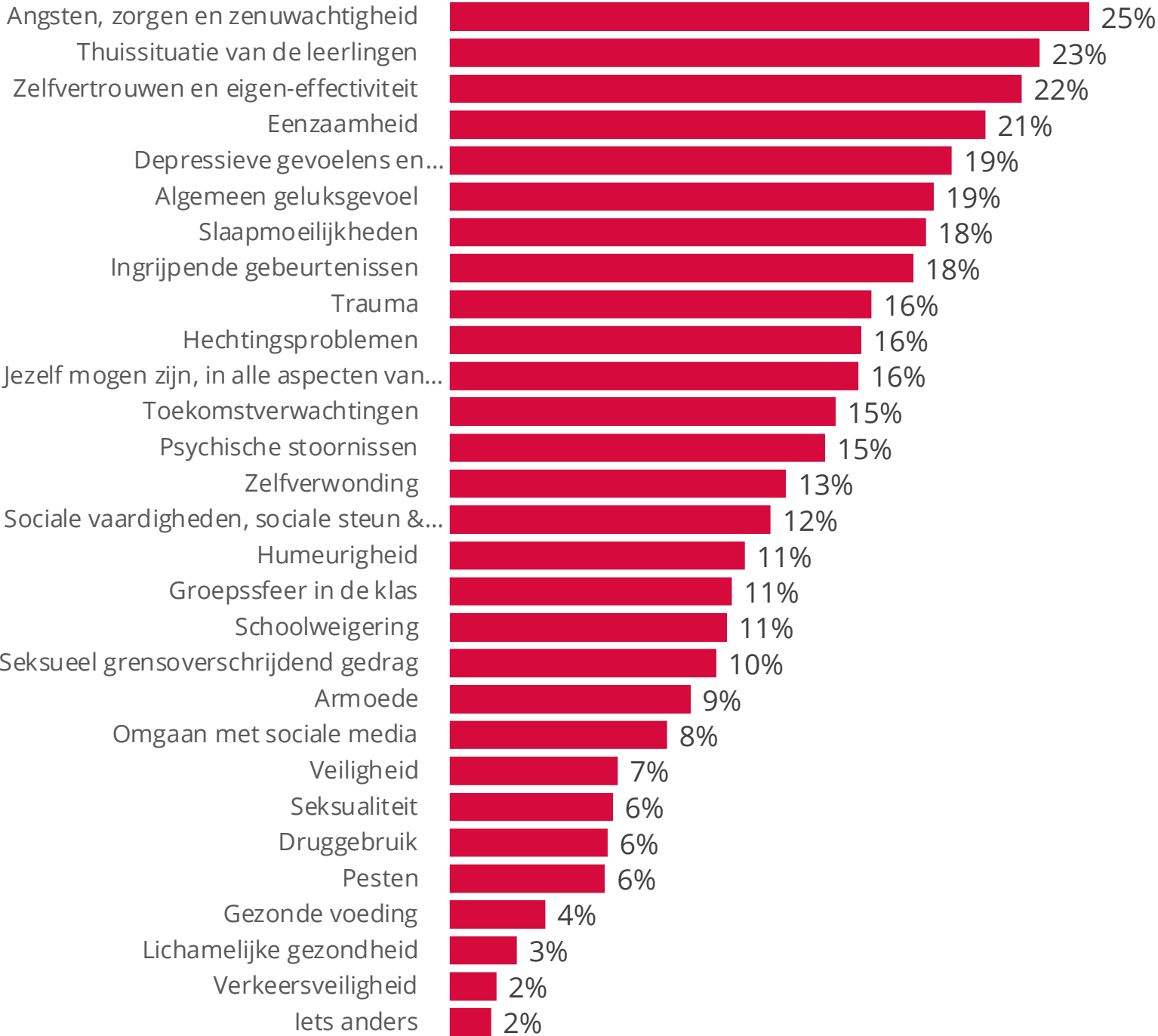
Leerlingenwelbevinden – behoeften extra materialen

Voor onderstaande thema's over leerlingenwelbevinden is er naar jouw mening geen of onvoldoende materiaal ter beschikking. Van welke materialen zou een ruimer aanbod voor deze thema's nuttig zijn voor jou als onderwijsprofessional?

Lespakketten & methodieken

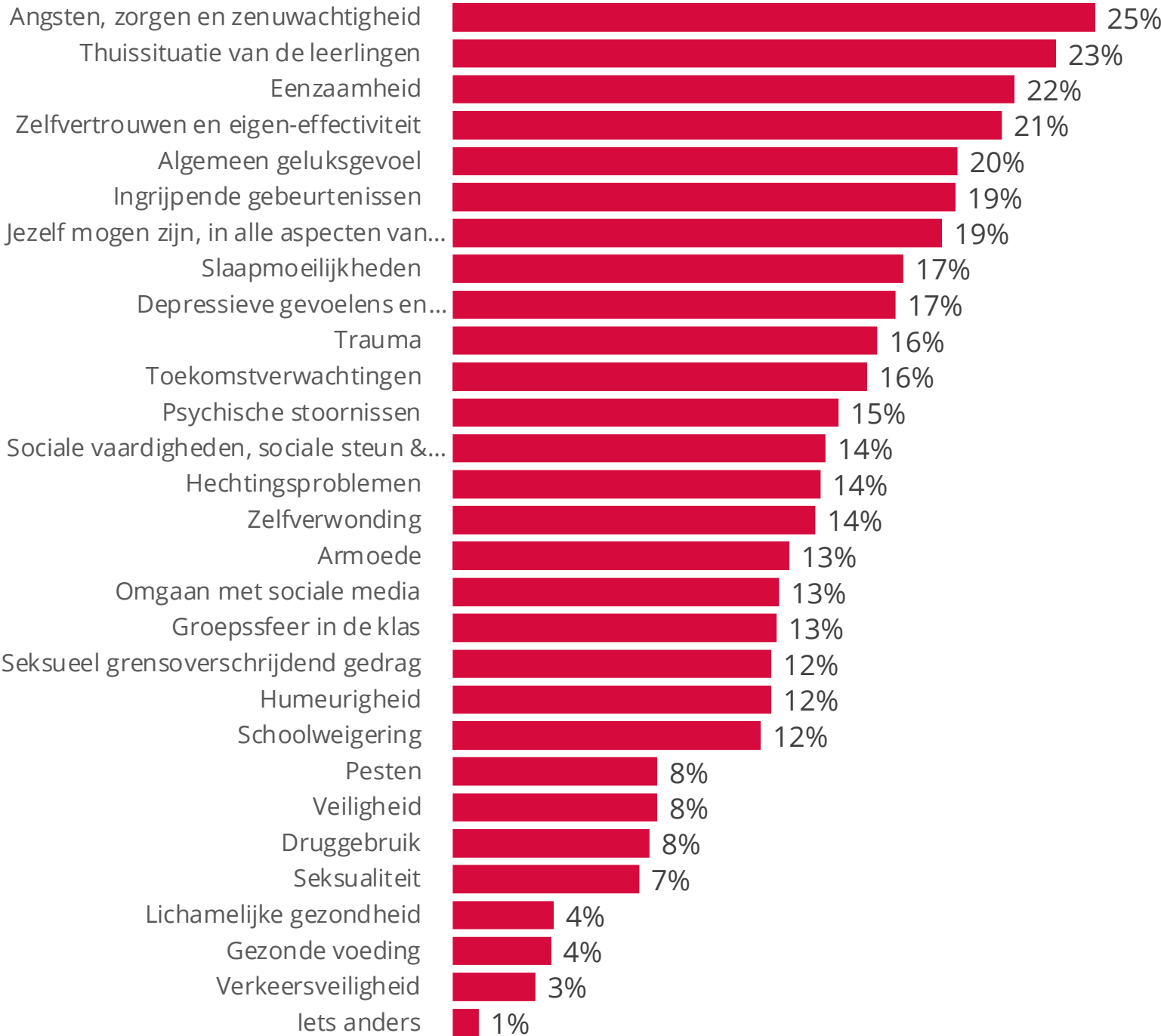
Podcasts

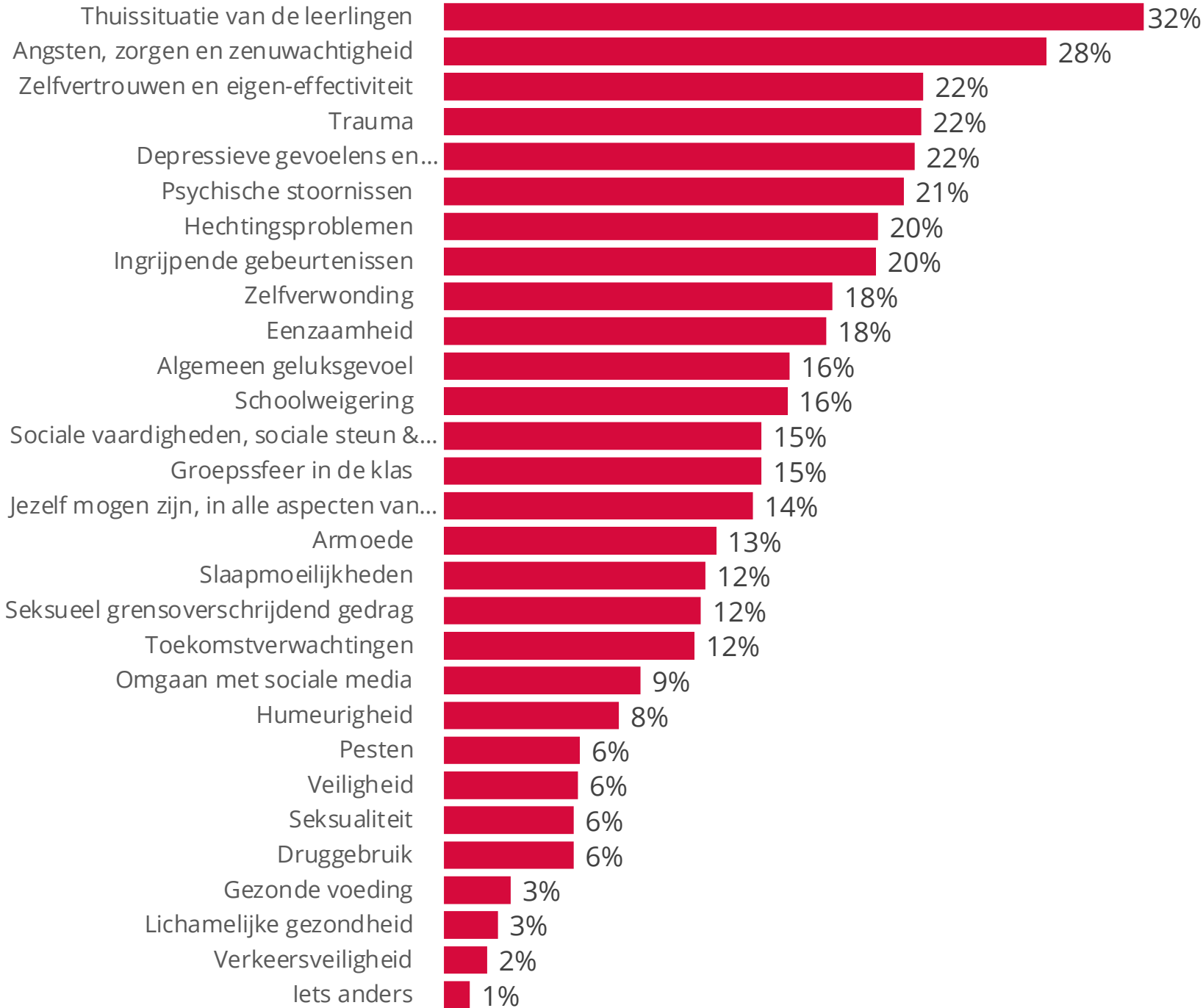
Leerlingenwelbevinden – behoeften extra materialen

Voor onderstaande thema's over leerlingenwelbevinden is er naar jouw mening geen of onvoldoende materiaal ter beschikking. Van welke materialen zou een ruimer aanbod voor deze thema's nuttig zijn voor jou als onderwijsprofessional?

Video's

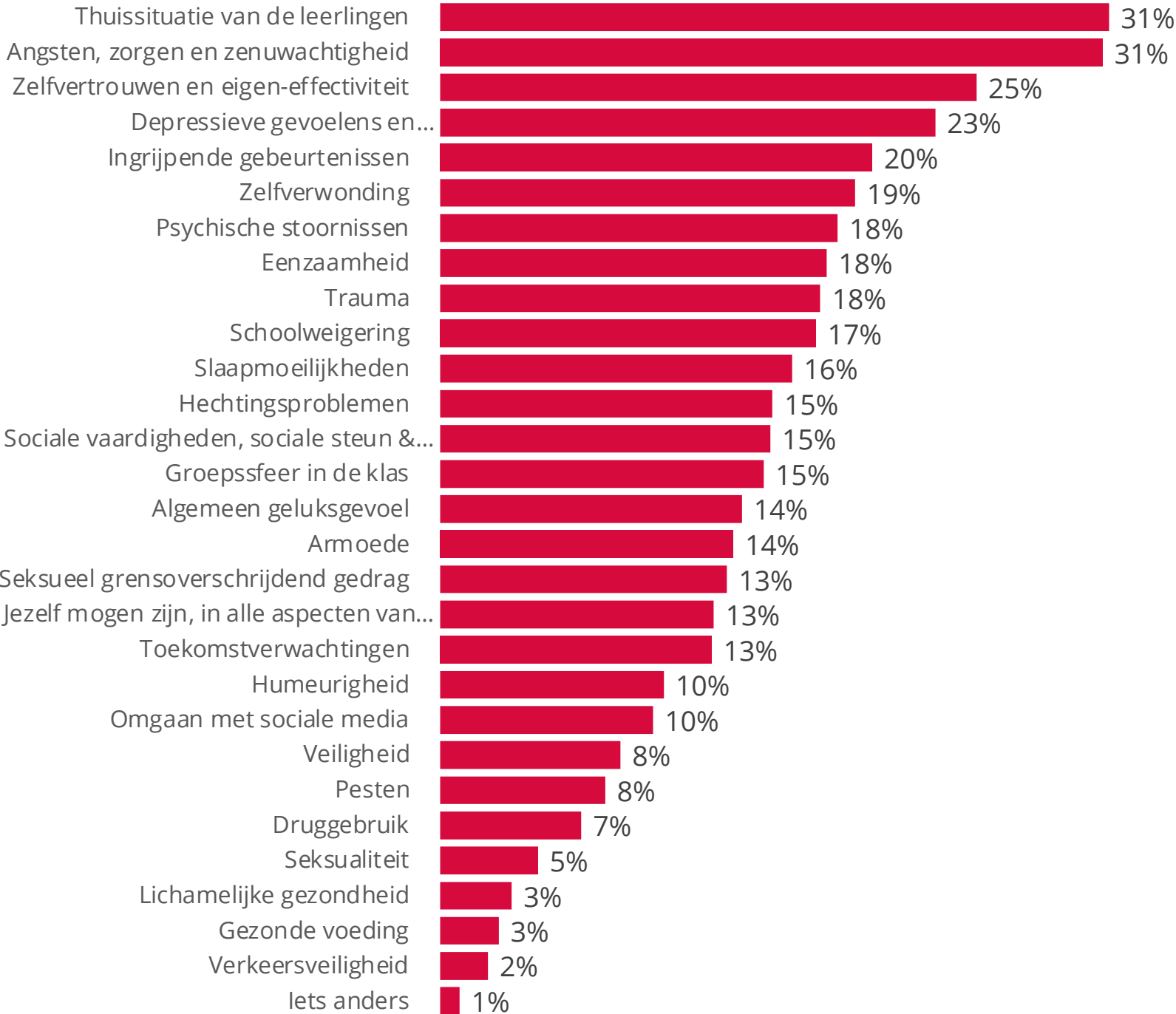
Bijscholing

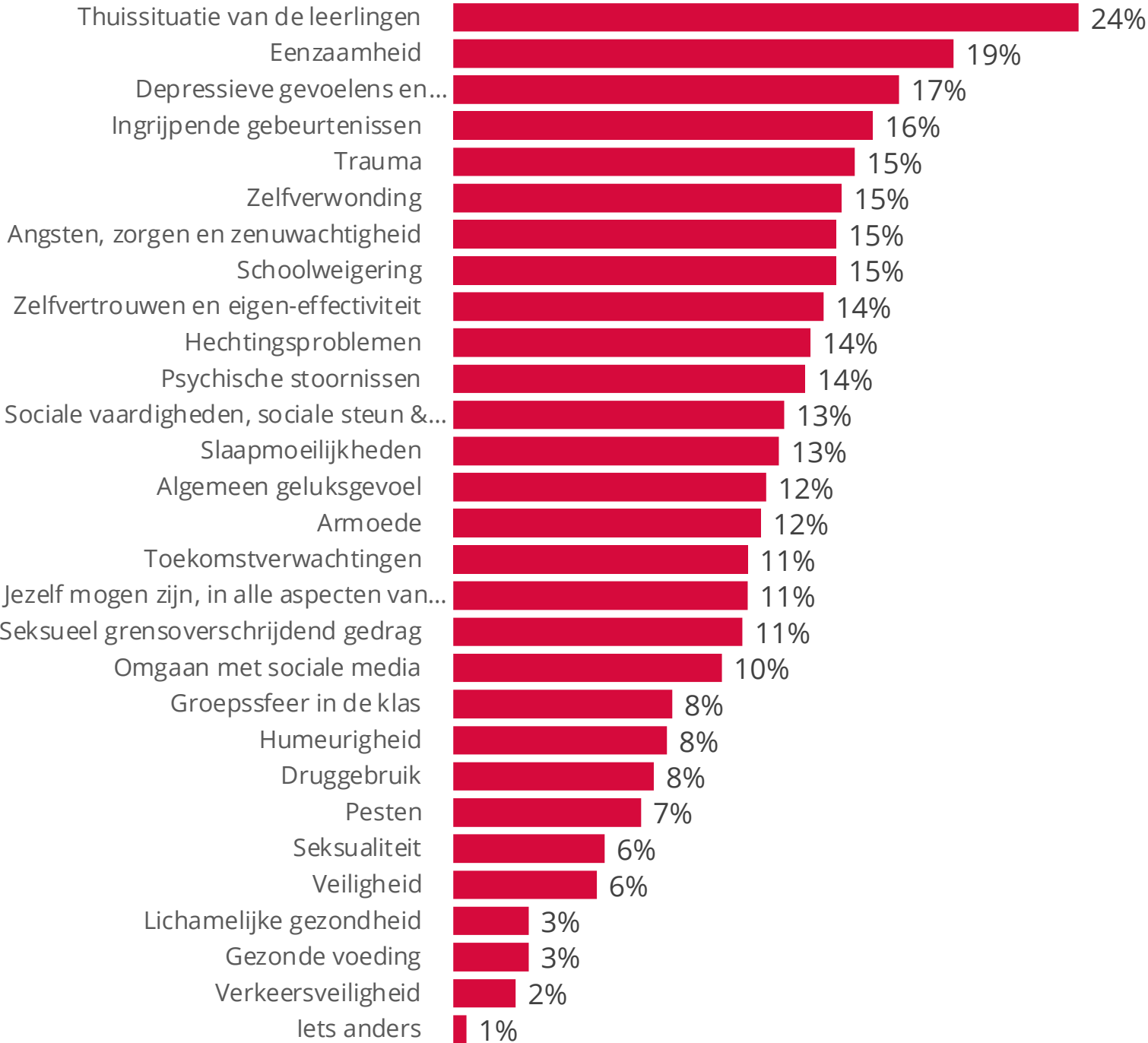
Leerlingenwelbevinden – behoeften extra materialen

Voor onderstaande thema's over leerlingenwelbevinden is er naar jouw mening geen of onvoldoende materiaal ter beschikking. Van welke materialen zou een ruimer aanbod voor deze thema's nuttig zijn voor jou als onderwijsprofessional?

Concrete stappenplannen

Online communities

Sidekick Sam Academy - aanbod

Bij de kwalitatieve bevraging werd de open vraag gesteld hoe de tools van de Sidekick Sam Academy verder uitgebreid zouden kunnen worden en wat zou kunnen bijdragen om het aanbod nog aantrekkelijker te maken.

Vooraf aandacht voor

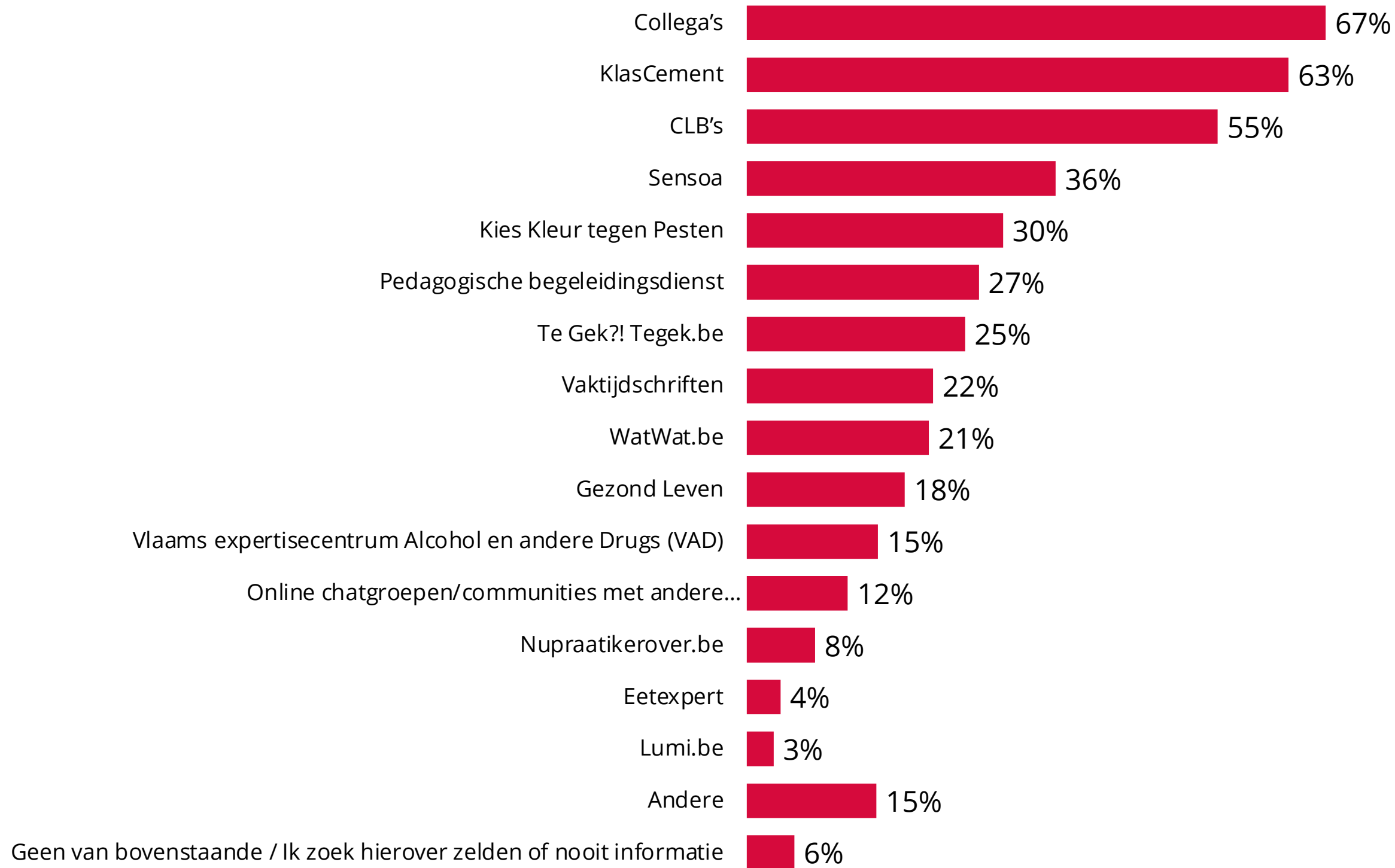
- **de diversiteit van de klasgroep** (taal en achtergrond), **aanmoedigen van interactie met de leerlingen** (workshops, poll,...)
- en de **keuze om te werken met modules** spelen daarbij een belangrijke rol zodat de leerkracht zelf kan bepalen onder welke vorm (video, spelvorm, podcast,...) welbevinden aandacht krijgt en hoeveel tijd er op dat moment aan besteed kan worden.

Informatiebronnen leerlingenwelbevinden

Informatiebronnen leerlingenwelbevinden

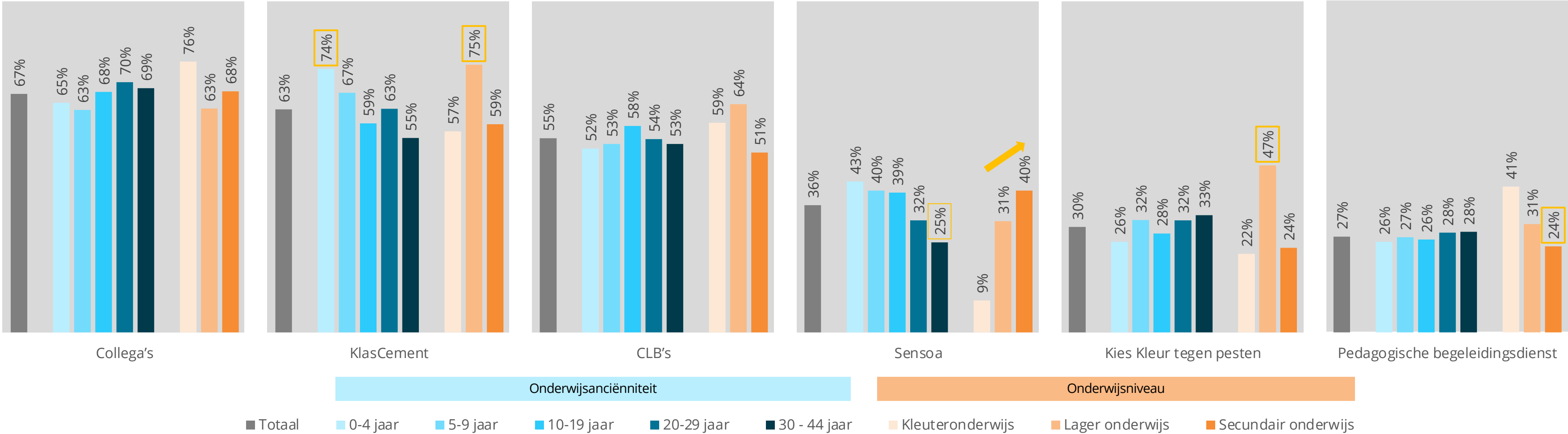
Welke van onderstaande informatiebronnen over (het omgaan met) het welbevinden van leerlingen gebruik jij?

Colleaga's, KlasCement en CLB's zijn de meest gebruikte informatiebronnen over het omgaan met leerlingenwelbevinden.

Informatiebronnen leerlingenwelbevinden

Welke van onderstaande informatiebronnen over (het omgaan met) het welbevinden van leerlingen gebruik jij? – Bronnen >10% naar onderwijsanciënniteit en onderwijsniveau

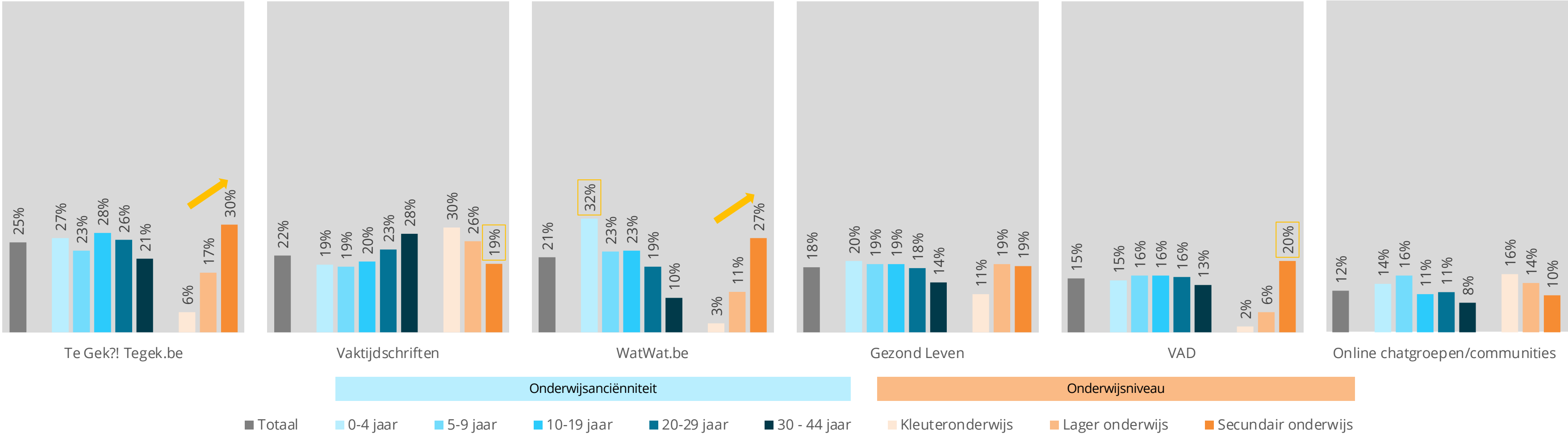

Verschillen naar onderwijsanciënniteit: Wie recenter aan de slag ging in het onderwijs maakt meer gebruik van KlasCement (74%) dan wie al langer actief is in het onderwijs; Sensoa wordt meer als bron gebruikt door wie minder dan 20 jaar actief is in het onderwijs dan door wie dit al langer is, waarbij het vooral de onderwijsprofessionals met meer dan 30 jaar ervaring (en dus ook oudere) zijn die Sensoa minder gebruiken.

Verschillen naar onderwijsniveau: KlasCement en Kies Kleur tegen pesten worden meer gebruikt in het lager onderwijs dan in de andere onderwijsniveaus; Sensoa wordt –logischerwijze- vooral gebruikt vanaf het lager onderwijs. De pedagogische begeleidingsdienst wordt minder ingeschakeld.

Informatiebronnen leerlingenwelbevinden

Welke van onderstaande informatiebronnen over (het omgaan met) het welbevinden van leerlingen gebruik jij? – **Bronnen >10% naar onderwijsanciënniteit en onderwijsniveau**

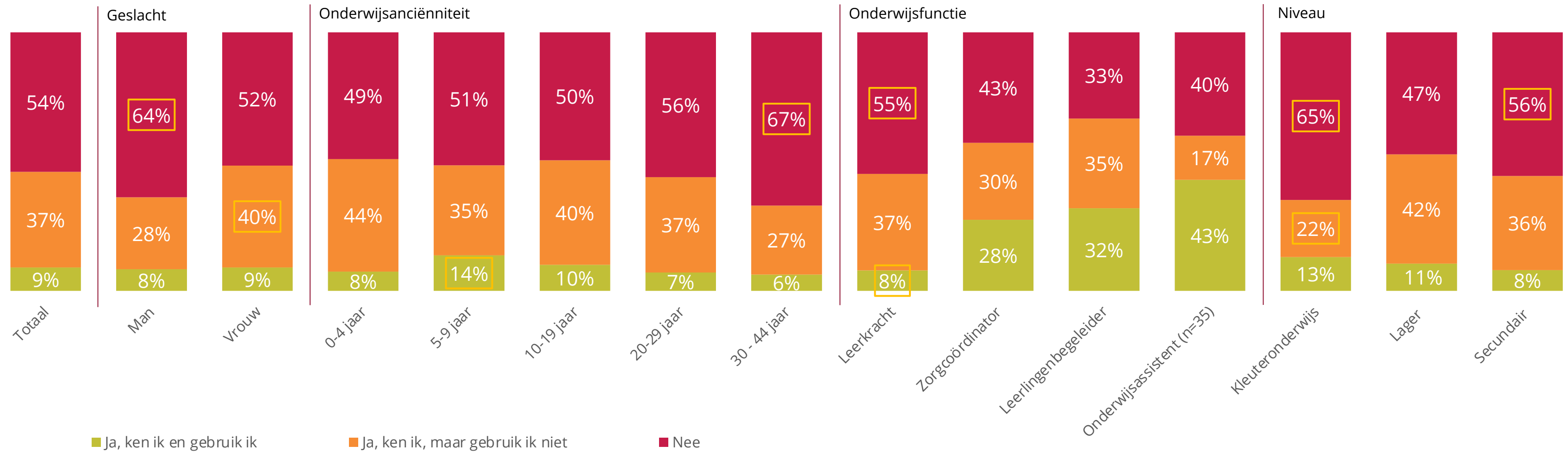
Verschillen naar onderwijsanciënniteit: Wie recenter aan de slag ging in het onderwijs maakt meer gebruik van WatWat.be (32%) dan wie al langer actief is in het onderwijs.

Verschillen naar onderwijsniveau: Te Gek!? en WatWat.be worden meer gebruikt van kleuteronderwijs oplopend naar secundair onderwijs. VAD wordt –logischerwijze- vooral gebruikt in het secundair onderwijs, terwijl vaktijdschriften daar net het minst worden gebruikt.

Kennis Sidekick Sam Academy

Heb je ooit al gehoord van de Sidekick Sam Academy?

Iets minder dan de helft (46%) kent de Sidekick Sam Academy, waarvan 9% er ook effectief gebruik van maakt. Er is dus nog ruimte om de bekendheid van de Academy te vergroten. De kennis ligt wat lager bij mannen, wie al 30 jaar of langer actief is in het onderwijs, bij leerkrachten en in het kleuter –en in mindere mate- secundair onderwijs.

Communicatiekanalen Sidekick Sam Academy

- Platformen voor leerkrachten zoals Smartschool
- Posters in de leraarskamer
- Nieuwsbrief Klasse
- Werkgroep op school
- Communiceren naar scholengroepen
- Groepen die werken rond een thema op school bv. 'groene speelplaats' werken rond ecologie

Bij de kwalitatieve bevraging werd de open vraag gesteld welke communicatiekanalen best gebruikt zouden kunnen worden om Sidekick Sam Academy bij een grotere groep leerkrachten en zorgleerkrachten bekend te maken.

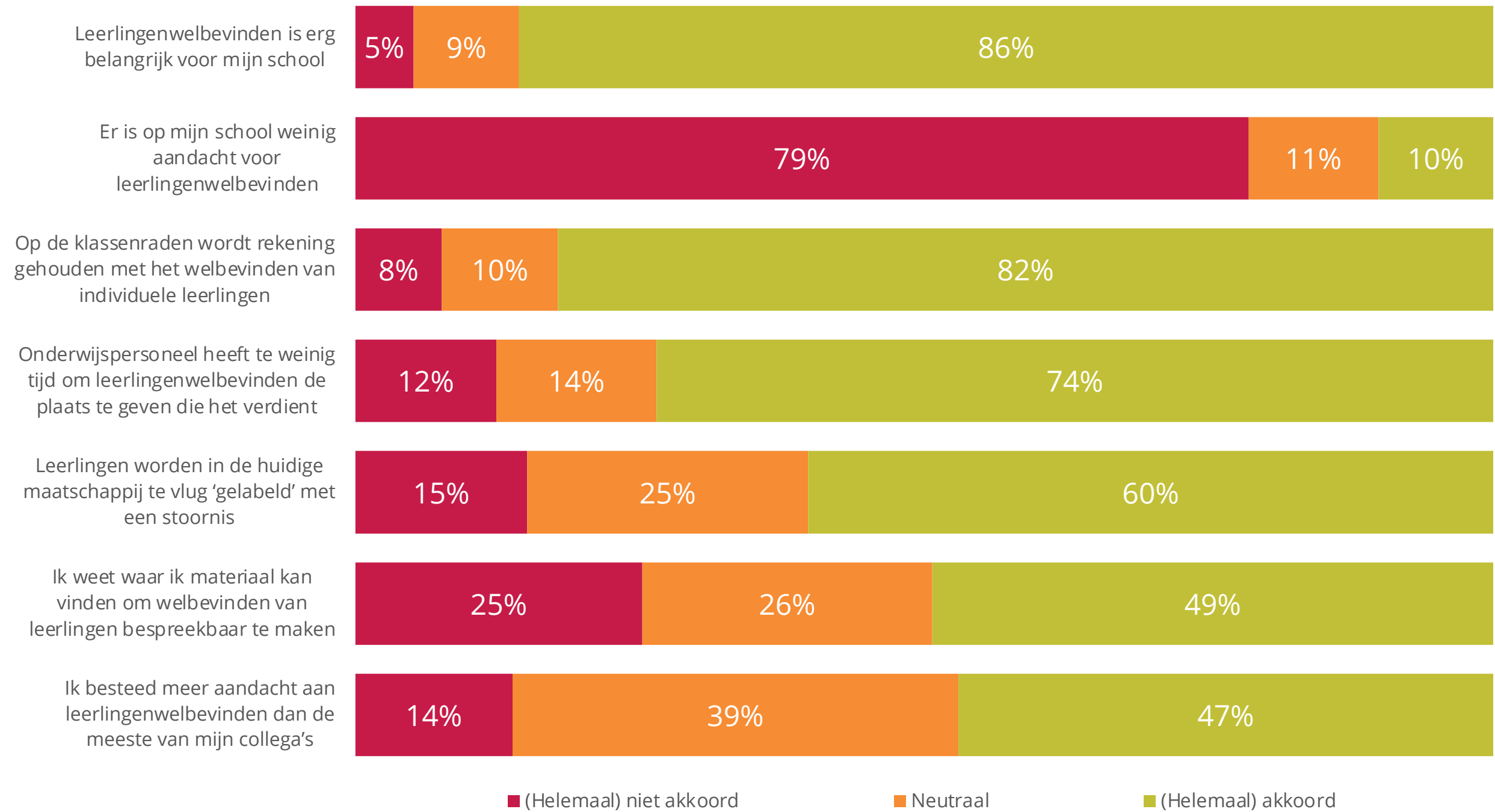
De communicatiekanalen die naar voren geschoven worden, zijn kanalen die een directe link hebben met de **schoolomgeving** bv. de leraarskamer en de **digitale werkomgeving** van de leerkracht bv. nieuwsbrieven of digitale platformen.

Attitudes

Attitudes

In welke mate ga je akkoord of niet akkoord met ieder van onderstaande stellingen?

Leerlingenwelbevinden staat duidelijk op de agenda. Maar liefst 86% geeft aan dat het een belangrijk thema is voor de school/scholen waar men actief is en 79% is het oneens met de stelling dat hun school weinig aandacht besteedt aan het thema; 82% geeft ook aan dat er op klassenraden effectief rekening wordt gehouden met het welbevinden van individuele leerlingen.

Tijdsgebrek blijkt echter een grote drempel voor 74% van de onderwijsprofessionals om leerlingenwelbevinden de correcte hoeveelheid aandacht te geven (zie ook hoger in dit rapport).

25% weet niet waar men materiaal kan vinden om welbevinden van leerlingen bespreekbaar te maken, terwijl minder dan de helft (49%) nadrukkelijk aangeeft dit wel te weten.

Dankjewel!
Zijn er nog vragen?

